وەقایعی کوردستان

ڕۆژنامەی ڕەسمی هەرێمی کوردستانە - وەزارەتی داد دەری دەکات

ژمارە (٢٠١) ساڵی شازدەیەم ١٠/ تەمووز/٢٠١٦ زاینیی ١٩/ پوشپەڕ/ ٢٧١٦کوردی ٥ / شەوال/ ١٤٣٧ کۆچی

201

لەم ژمارەیەدا :

بڕیاری ژمارە (٩٠) ساڵی ٢٠١٦ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران — ل١

پەیڕەوکردنی ڕێبەری داڕشتنی تەشریعی لە هەرێمی کوردستان (دليل الصياغة التشريعية في إقليم كوردستان)

ڕێنمایی ژمارە (٦)ی ساڵی ٢٠١٦ وەزارەتی دارایی و ئابووری — ل٢

ڕێنمایی گومرگی

ڕێنمایی ژمارە (٧)ی ساڵی ٢٠١٦ وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی — ل٥١

ڕێنمایی مافی سەرپەرشتیکردنی خوێندنی باڵا و مەرجی ئەندامیەتی لیژنەی گفتوگۆی خوێندنی باڵا

(ماستەر و دکتۆرا)

http//: www.mojkurdistan.com

ناونیشان: هەولێر - چوار ڕیانی فرنسۆ میتران باڵەخانەی وەزارەتی داد.

☎ ٢٢٤٥٥٠٠-٢٢٦٨٩٨٩-٢٢٤٥٥٠٧-٢٢٤٥٥١٤)

The Weekly Formal Newspaper of Kurdistan Region , Publishing by Ministry of Justice

وقائع كوردستان

الجريدة الرسمية لأقليم كوردستان - تصدر من قبل وزارة العدل

العدد (٢٠١) السنة السادسة عشرة ١٠ / تموز / ٢٠١٦ميلادي ١٩/ پوشپەر / ٢٧١٦كوردي ٥/ شوال / ١٤٣٧هجري

201

في هذا العدد:

فهرست المواضيع باللغة الكوردية فقط

قرار رقم (٩٠) لسنة ٢٠١٦ رئاسة مجلس الوزراء	ص ١
تعليمات رقم (٦) لسنة ٢٠١٦ وزارة المالية و الاقتصاد	ص ٢
تعليمات رقم (٧) لسنة ٢٠١٦ وزارة التعليم العالي والبحث العلمي	ص ٥١

No. 201 Date: July, 10, 2016 Vol.: 16

مطبعة نازة

http//: www.mojkurdistan.com

العنوان : اربيل- تقاطع فرنسو ميتران - بناية وزارة العدل

☎ :(٢٢٤٥٥١٤-٢٢٤٥٥٠٧-٢٦٤٨٩٨٩-٢٢٤٥٥٠٨)

سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران

ژمارە : ٢٧٥١ لە ٢٠١٦/٦/٢٢

لەبەر ڕۆشنایی کۆنووسی کۆبوونەوەی ئاسایی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (١٤) لە بەرواری ٢٠١٦/٦/٩ ، بڕیاردرابە:-

بـڕیـاری

ژمــارە (٩٠)ی ساڵی ٢٠١٦

١- پەیڕەوکردنی ڕێبەری داڕشتنی تەشریعی لە هەرێمی کوردستان (دليل الصياغة التشريعية في إقليم كوردستان) لە کاتی ئامادەکردنی ڕەشنووس و پڕۆژەی تەشریع لە هەرێمی کوردستان لە لایەن گشت دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان . ئەم ڕێبەرە لە لایەن وەزارەتی دادی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە هاوبەشی بانکی نێو دەوڵەتی ئامادەکراوە .

٢- پێویستە لەسەر وەزارەتی داد وێنەیەك لە ڕێبەری ئاماژە پێدراو لەم بڕیارە بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی بۆ گشت دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان بنێرێت و دەکرێت لە ڕێگەی ئەنجومەنی شورا وە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبە جێکردنی دەربکرێت .

٣- وەزارەت و لایەنەکانی نەبەستراو بە وەزارەت ئەم بڕیارە جێبەجێ دەکەن و لە ڕۆژنامەی (وەقایعی کوردستان) بڵاودەکرێتەوە.

نێچیرڤان بارزانی

سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران

وەزارەتی دارایی وئابووری

ژمارە (٨٠٨٣) لە ٢٠١٦/٦/٢٩

بەپێی ئەو دەسەڵاتەی پێمان دراوە لە ماددەی هەشتەم لە یاسای پێناسە گومرگی هەرێمی کوردستان ژمارە (٢١) ساڵی ١٩٩٣ وە ماددەی (٢٧٠) ی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٨٤ی هەموارکراو بڕیارماندا بە دەرکردنی ئەم ڕێنمایییانەی خوارەوە:

ڕێنمایی ژمارە (٦)ی ساڵی ٢٠١٦
ڕێنمایی گومرگی

بەشی یەکەم
ئەحکامی گشتی

١- بە پێی یاسای پێناسەی گومرگی هەرێمی کوردستان ژمارە (٢١)ی ساڵی ١٩٩٣ هەموو کاڵاو بابەتەکانی ناو خشتەی پێناسەی گومرگی هەرێم و ئەو بڕگانەی پێناسەی عێراقی کە لە هەرێمدا کاریان پێ دەکرێ ، دیاری کراون ، بەو ڕێژەیە رەسمی گومرگیان لێ وەردەگیرێت کە بەرامبەر بەهاکانی دیاری کراوە لە کاتی هاووردەکردنی بۆ ناو هەرێم .

٢- هەموو کەل و پەل وکاڵایەك لە کاتی دووبارە چوونە دەرەوەی (إعادة التصدير) بەرێژەی (١٪) ڕەسمی گومرگیان لێ وەردەگیرێت لە بەهای ناو خشتەی پێناسەی گومرگی هەرێمی کوردستان ، بەمەرجێك سەرەتای هاتنە ناوەوەی هەبێت وە سەرەتاکەی ڕەسەن بێت و ئاماژە درابێت بە بڕو جۆرو و ژمارە و کێش و قەبارە و ووردەکاریەکانی تری کەل و پەل و کاڵاکان جگە لە و کەل و پەڵانەی کە لەکاتی هاتنە ناوەوە بەخشراون یان ئەوانەی بە رێژەی (١٪) ڕەسمیان لێ وەرگیراوە یان سەرەتای هاتنە ناوەویان نی یە، پێویستە لەکاتی چوونە دەرەوەیان بەرێژەی (٥٪) لە بەهای ناو پێناسە رەسمی گومرگیان لێ وەربگیرێت .

٣- هەموو ئەو کەل و پەل و کاڵایانەی کە لەکاتی هەناردەکردن دا پێویستیان بە رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدارو سەرەتای هاتنە ناوەوەیان هەیە وەك ئامێر و پێداویستەکانی بواری نەوت وکانزا سروشتیەکان و ئامێر و پێداویستەکانی پزیشکی و کشتوکاڵی و ڤێتێرنەری و ئامێر و پێداویستیەکانی دامەزراندنی کارگەی بەرهەم هێن بە رێژەی (٥٪) رەسمی گومرگی لە بەهای ناو پێناسە لێ وەربگیرێت .

٤- هەموو بەرهەم و بەرووبومێکی ناوخۆی هەرێم بە رێژەی (١٪) لە بەهای پێناسەی گومرگی ڕەسمی گومرگی لێ وەردەگیرێت لەکاتی هەناردەکردنی (چوونەدەرەوە) دا، وە لەکاتی بوونی بەهای جیاواز لە پێناسەدا کەمترین بەهای شوێنی دروست کراو (المنشأ) یان بەرهەم هێنراو رەچاو دەکرێت و دەکرێت بە بنەما بۆ دیاری کردنی ڕەسمی گومرگی .

٥- هەموو ئەو کاڵاو کەل و پەلانەی کە هاوردەو هەناردە دەکرێت پێویستە لە لایەن بازرگان یان خاوەن بارەکە ڕاگەیاندنی گومرگی (التصريحة الكمركية) پێشکەش بە گومرگ بکات و بڕ وجۆر و چەندی وخەسلەتەکانی کاڵاکەی بە تەواوی و بە ووردی تێدا دیاری بکات .

٦- هەموو ئەو کاڵا و کەل و پەلانەی لەدوا بنکەو خاڵە گومرگیە سنووریەکان فۆرمی چوونە دەرەوەیان بۆ دەکرێت یان بە نوسراوی فەرمی دەڕۆن فۆرمەکە یان پسولەکە تەنها بۆ ماوەی (٩٠) نەوەد ڕۆژ کاری پێ دەکرێ وە لە کاتی دووبارە گەڕانەوەی و لەو ماوەیەدا بارەکە بە کرێی پشکنین دەگوازرێتەوە لە دوای ئەو ماوەیە بە ڕێژەی (١٪) رەسمی گومرگی لێوەردەگیرێت وە ئەگەر سەرەتاکانی نەمابێت بە ڕێژەی (٥٪) ی وەردەگیرێت و لە ژێر چاودێری راستەوخۆی گومرگ هەناردەی دەرەوە بکرێتەوە.

٧- بە رەچاو کردنی مادده و بڕگەکانی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی کە تایبەتن بە (بەها – القيمة) ، هەموو ئەو بابەت و کەل و پەلانەی کە هاوردە دەکرێن و لە پێناسەی گومرگیدا بەهای بۆ دیاری نەکراوە پێویستە بە بەهای ناو بروانامەی لیستی کرین (ئینڤۆیس) بەهاکەی دیاری بکرێت . وە ئەگەر لەگەڵ بارەکە (ئینڤۆیس) ی نەبوو پێویستە لەلایەن (لێژنەی دیاری کردنی بەها) کە بۆ ئەم مەبەستە لە گومرگەکان پێك دەهێنرێت بەهاکە دیاری بکرێت . لێژنەکەش پێویستە دەوری بێت و هەمیشەیی نەبێت، وە لەپێنج کەس پێکهاتبێت و بەلایەنی کەم سێ کەس بەهاکە پەسەند بکات.

٨- هەموو دەزگا و کارگەیەکی بەرهەمهێن کە دێنە ناو هەرێم بەرێژەی (١٪) لە بەهای پێناسەدا ڕەسمی گومرگی لێوەردەگیرێت بەمەرجێك مۆڵەتی دامەزراندنی کارگەی لەلایەن بەرێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی هەبێت بە نوسراوی فەرمی بۆ بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگ هێنابێتی وە پێویستی بەهەبوونی مۆڵەتی هاووردە نیە، بەڵام ئەگەر مۆلەتی پیشەسازی و رەزامەندی نەبوو ئەوە بەو ڕێژەیە ڕەسمی گومرگی لێوەردەگیرێت کە لە ناو پێناسە دا بەرامبەر بەهاکەی دیاری کراوە .

٩- ئامێر و (مکائن) ئۆتۆمبێل و ماکینەی کشتوکاڵی و ئامێری رێگاوبان (تۆمارکراو و تۆمارنەکراو) لەکاتی چونەدەرەوەیان بەرێژەی (١٪) ڕەسمی گومرگیان لێوەردەگیرێت دوای هەڵوەشانەوەی تابلۆکەی لەسەرجەم بەرێوەبەرایەتیەکانی هاتووچۆی هەرێم هەروەك لە بەشی پێنجەم (بەشی ئۆتۆمبێل)ی ئەم رێنماییە روون کراوەتەوە.

١٠-ئەو کەل و پەل و کاڵایانەی کە بەرهەمی کارگەی ناوخۆی هەرێمن لە دەروازەو بنکە فەرمییەکانی گومرگی (ئیبراهیم خەلیل ، باشماخ ، پەروێزخان ، حاجی ئۆمەران ، هەردوو فڕۆکەخانەی نێودەوڵەتی (هەولێر و سلێمانی) هەناردەی دەرەوە دەکرێن پێویستە مۆڵەتی هەناردەی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەبێت.

١١-بابەتەکانی (کاغەز و کارتۆنی کۆنە و لاستیکی کۆنە و شوشەی شکاو هیتر ، کە کۆکراوەی ناو شارەکانن) وە ئەو کالاّیانەی کە لە دەروازە و بنکە گومرگیەکان هاوورده دەکرێن و کاری گومرگیان لە یەك کاتدا بۆ ئەنجام دەدرێت و دواتر ڕاستەوخۆ لە ژێر چاودێری گومرك و لە سنوورێکی تر هەناردەی دەرەوە دەکرێنەوە پێویست بە مۆڵەتی هەناردەی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی ناکات .

١٢-هەموو کەل و پەل وکالاّو ئامێرو (أجهزة) کە لەکەدار (معیوب) یان بەکارنایەت و بەخواستی خاوەنەکەی نیە ، خاوەنەکەی دەیەوێت بیگێڕێتەوە بۆ شوێنی لێ هاتوو بەم شێوەیە مامەڵەی لەگەڵ دا دەکرێت :-

أ- تا ماوەی (٩٠) نەوەد ڕۆژ کرێی پشکنینی لێوەردەگیرێت.

ب- لە (٩٠) نەوەد ڕۆژ بەسەرەوە ڕەسمی گومرگی بەڕێژەی (١٪)ی لێوەردەگیرێ جگە لە بەخشراوەکان کە بەکرێی پشکنین دەگەڕێتەوە.

١٣-داشکاندن بە ڕێژەی (٢٥٪) لە ڕەسمی گومرگی بۆ سەرجەم ئەو کەل و پەلانەی کە لە ڕێگای فرۆکەخانەکانی هەرێمی کوردستانەوە هاوورده دەکرێن ، بەلاّم لە کاتی ڕوودانی سەرپێچی واتە دروست بوونی کێشەی گومرگی بە پێی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣) ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی یەکلایی دەکرێتەوە و داشکاندنیان بۆ ناکرێت .

١٤-هاوردەکردن و هەناردەکردنی بەرهەمە نەوتیەکان پێویستی بە ڕەزامەندی وەزارەتی سامانە سروشتیەکان هەیە جگە لە ڕۆن وگریزو سۆیل و ڕۆنی برێك .

١٥-هاوردەکردن و هەناردەکردنی ئامێر و پێداویستی هەڵکەندنی بیری نەوت و کانزا سروشتیەکان پێویستی بە ڕەزامەندی وەزارەتی سامانە سروشتیەکان هەیە .

١٦-هاوردەکردنی غازی فریۆن لە جۆری **HCFC / R22** پێویستی بە ڕەزامەندی دەستەی پاراستن و چاك کردنی ژینگەی هەرێم هەیە و پێویستە بڕەکەی بۆ دیاری کرابێت .

١٧-هاوردەکردن و هەناردەکردنی دەرمان و ئامێر و پێداویستی پزیشکی دەبێت ڕەزامەندی وەزارەتی تەندروستی هەبێت دواتر کاری گومرگی بۆ ئەنجام دەدرێت.

١٨-هاووردەکرنی ئامێری پزیشکی و ئامێری ڤێتێرنەری بۆ ناو هەرێم ئەگەر نەبەخشرابوو بەرێژەی (١٪) رەسمی گومرگی لێ وەردەگیرێت دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار.

١٩-هاووردەکردنی ئامێری جوانکاری پزیشکی بۆ ناو هەرێم لە (٥٪) ی ڕەسمی گومرگی لێوەربگیرێت بە مەرجێك پشتگیری لایەنی تەندروستی هەبێت .

٢٠- هەناردەکردنی بەردی بەرهەمی کانەکانی ناوخۆ بە شێوەی پارچە وکتلە و هاڕاو و شکێنراو پێویستی بە رەزامەندی وەزارەتی سامانە سروشتییەکان هەیە.

٢١- هاوردەکردن و هەناردەکردنی کالاّ و کەل و پەل و پێداویستی سەربازی پێویستی بە رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە .

٢٢- لەکاتی هێنانی پێداویستی تەندروستی و کشتوکاڵی و ڤێتێرنەری لە سنورێکی دیاری کراو بۆ ناو هەرێم و راستەوخۆ لەسنورێکی تر دەچێتەوە دەرەوەی هەرێم دوای (وەرگرتنی رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدارەکانی تایبەت بەجۆری پێداویستیەکە) بۆ هاتنە ناوەوە و چونە دەرەوەی و دوای کاری پشکنین وگومرگ کە بەپێی پێناسە بۆی ئەنجام دەدرێت و دەبێت راستەوخۆ بە نوێنەر وە لەژێر چاودێری گومرگ بڕواتەوە بۆ دەرەوەی هەرێم.

٢٣- هەموو ئەو ڕێنماییانەی کە لە وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەکانی وەکو (وەزارەتی تەندروستی و ناوخۆ و کشتوکاڵ و بازرگانی و پیشەسازی و دەستەی گشتی کۆنترۆلی جۆری و دەستەی ژینگەپارێزی و بانکی ناوەندی هەرێم .... هتد) دەردەچن و پەیوەندیان بەلایەنی گومرگیەوە هەیە ، پێویستە دوای رەزامەندی لەلایەن وەزارەتی دارایی و ئابووری هەرێم و دوای گشتاندنی لەلایەن بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگ ، لەسەرجەم گومرگ و دەروازەکان جێ بەجێ بکرێت .

٢٤- هەموو ئەو کالاَ و بابەتانەی کە دەکەونە ناو بەرنامەی پشکنینی پێش هاوردەکردن کە لە لایەن کوالێتی کۆنترۆڵەوە ئامادەکراوە ، پێویستە بڕوانەمەکانیان (COC) کە لە لایەن کۆمپانیا پشکنەرەکان پیَ دراوە، لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی یان بنکەی کوالێتی کۆنترۆلەوە ڕاستاندنیان بۆ بکرێت و دواتر کاری گومرگی بۆ بابەتەکە ئەنجام بدرێت وە پێویستە وێنەیەك لە بڕوانامەکە (COC) و (Release) کۆپی بکریَ و هاوپێچی مەنەفێست یان پسولەی گومرگی (٣٧أ) بکرێت و بدرێت بەخاوەن کالاَکە (خاوەن بار).

٢٥- گومرگ کردنی بوتڵی ئۆکسجین بۆ دەرەوە پێویستی بە مەنەفێست و سەرەتای تەواو هەیە کە بیسەلمێنێت لە دەرەوە هاتووە.

٢٦- هەموو ئەو بابەتانەی کە پێوەرەکانیان بەکێش دیاری کراوە بەکێشی گشتی (الوزن القائم) گومرگ دەکرێت جگە لەو کەل و پەلانەی لە ڕێگای فرۆکەخانە دێنە ناو هەرێم کێشیان سوکە بەلاَم بە قەبارە گەورەن لەلایەن لیژنەیەکەوە لە بەرێوەبەرایەتی گومرگی فرۆکەخانەی ناوبراو پێك بهێنرێت بۆ گەرانەوەی بۆ سەر کێشی دروستی خۆی.

٢٧- هاوردەکردن وهەناردەکردنی ئامێرو پێداویستی هەڵکەندن ودامەزراندنی کارگەی بەرد و کانزا گران بەهاکان پێویستی بە ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە.

٢٨- هاوردەکردن و هەناردەکردنی کبریتی پیشەسازی پێویستی بە رەزامەندی وەزارەتی سامانەسروشتیەکان هەیە وە کبریتی کشتوکاڵی (لە شێوەی پەین ، پاودەر) پێویستی بە ڕەزامەندی وەزارەتی کشتوکاڵ هەیە.

٢٩- هاوردەکردنی تەنەر پێویستە لە دەبەی بچووك بە قەبارەی (١ لتر تاکو ٢٠ لتر)ی پلاستیکی بیَ و سەروی ئەو قەبارەیە پێویستی بە ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ هەیە.

٣٠- بۆ دەست بەسەراگرتن و هێنانی (هێما) نیشانەی بازرگانی (علامة تجارية) پێویستە:.

أ- بازرگان ڕەزامەندی وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی حکومەتی هەرێمی کوردستانی هەبێ وە ئەو هێمایانەی کە لە وەزارەتی بازرگانی حکومەتی عێراقی تۆمار کراون پێویستە لە لایەن وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی هەرێم ڕەزامەندی و راستاندنی بۆ بکرێت و دوای پەسندکردنی جێبەجێ بکرێت و کاری پێ بکرێت.

ب- ئەو هێمایانەی کەلەلایەن وەزارەتی بازرگانی هەرێم تۆمارنەکراون بازرگان و کۆمپانیاکان ئازادن کە بازرگانی پێوەبکەن.

ج-ئەو هێمایانەی کە تۆمارکراون لەلایەن وەزارەتی بازرگانی هەرێم و لەکاتی هاوردەکردنیان لەلایەن بازرگان و کۆمپانیاکان کە رەزامەندی هێنانیان نی یەو بەناوی ئەوانەوە تۆمار نەکراون، پێویستە لە هەمان شوێنی لێهاتوو رەوانەی دەرەوە بکرێنەوە دوای وەرگرتنی بەڵێن نامەکە جارێکی تر ئەو هێمایانە هاوردە نەکاتەوە بۆ ناو هەرێم.

٣١-بۆ ئەوەی بابەتەکانی بەشە خۆراك (حصة تموين) هەناردەی دەرەوە نەکرێت و کۆنترۆلی بە قاچاغ بردنی بکرێت ، رێگا نادرێت بە بردنە دەرەوەی بەشە خۆراکی هاوڵاتیان کە لەلایەن وەزارەتی بازرگانیەوە دابەش دەکرێ ، وە جۆر و هاوشێوەکەی لەکاتی بردنەدەرەوەدا پێویستە سەرەتای هاتنەناوەوە و رەزامەندی لایەنی بازرگانی هەبێت.

٣٢- سەبارەت بە رەسمی گومرگی لە دەروازەی (ئیبراهیم خلیل ، باشماخ ، پەروێزخان ، حاجی ئۆمەران ، فرۆکەخانەکانی هەرێمی کوردستان) دەتوانن بە دۆلار وەریبگرن هەر دۆلارێك بەرامبەر بەو نرخە دەبێت کە لە لایەن بانکەوە هەفتانە دیاری دەکرێت.

٣٣-هاتن و رۆیشتنی پێنوس وکاتژمێری بە کامێرا و هاو شێوەکانی پێویستی بەرەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ هەیە جگە لەو کامیرا چاودێریانەی کە لە ماڵان و شوێنە گشتیەکان بەکار دێت.

٣٤-ئەگەر لەهەر بەرێوەبەرایەتیەکی گومرگی بارێك کاری گومرگی بۆ دەرەوەی هەرێم بۆ ئەنجام درا لەو بەرێوەبەرایەتیەی کە دوا خاڵی سنوورییە ، دوای پشکنین تەنها کرێی پشکنینی لێ وەربگیرێت.

٣٥-هەر بازرگانێك مۆڵەتی هاووردەی نەبێت یان بڕی ڕەسیدی مۆڵەتەکەی تەواو بووبێت بە رێژەی (٢٥٪)ی رەسمی گومرگی سزا دەدرێت.

٣٦- لەکاتی (تەواو بوونی) بڕی مۆڵەتی هاوردن و هەناردن، بەرێوەبەرایەتیە گومرگیەکان دەسەڵاتیان هەیە تاکوو رێژەی (٢٠٪) لە بڕی مۆڵەتی هاوردن و هەناردن بۆ کەل و پەل و کالاکان وە بەرێژەی (٥٠٪) بۆ جگەرە و تووتن لەکاتی پێویست زیاد بکرێت تاکو بازرگان مۆلەتی هاوردنەکە و هەناردنەکە نوێ دەکاتەوە دواتر ئەو برە لە رەسیدی مۆلەتە نوێیەکە دادەگیرێت بە مەرجێك بەرواری مۆلەتەکە بەسەر نەچووبێت وە ئەم کارە تەنها بۆ یەك جار و یەك مۆلەت ئەنجام دەدرێت وە بۆ ماوەی یەك مانگ و وەرگرتنی بەڵێن نامە بۆ ئەو مەبەستە وە لە کاتی پابەند نەبوون سزادەدرێت بە رێژەی (٢٥٪) لە ڕەسمی گومرگی.

٣٧-هاووردەکردنی پەینی کیمیایی کشتوکاڵی پێویستی بە رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە .

-٣٨

أ/ لە کاتی هاوردەکردنی بابەتی خواردەمەنی بۆ ناو هەرێم ئەگەر لە پشکنینی تەندروستی نەشیاوبێت و لە تاقیگەکان دەرنەچێت ، ئەوا بەپێی ماددەی (٦٨) برگەی (٢) لە یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی هەموارکراوی عێراقی ساڵی (١٩٨٤) رێگای پێ دەدرێت بگەرێتەوە شوێنی لێهاتوو لەو ماوەیەی کە ئیدارەی گومرگ دیاری دەکات و لە ژێر چاودێری گومرگ و دوای وەرگرتنی بەڵێن نامە، یان لەناو ببردرێت لەسەر خەرجی خاوەنەکەی و محضری تەلف کردنی بۆ بنوسرێت.

ب/ لە کاتی هاوردەکردنی هەر کاڵایەك بە تایبەتی خواردەمەنی ئەگەر بە شێوەی نایاسایی بێتە ناو هەرێم و بەرواری بەکارهێنانی بەسەرچوو بێت پێویستە دەستی بەسەردا بگیرێت و لەناو ببردرێت (تلف) بکرێت بەئامادەبوونی خاوەنەکەی یان وەکیلەکەی و لەسەر خەرجی خاوەنەکەی.

ج/ دەسەلاتی (تلف) کردنی کەل و پەلی قەدەغەکراو بەماددەی (٦٨) لە یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٨٤ لەلایەن لیژنەی تایبەتمەندەوە ئەنجام بدرێت، پێویستی بە ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ ناکات و مانگانە بەشێوەی ئامار ئاگاداری بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگ بکرێتەوە لە کارەکان.

د/ ئەو کاڵایانەی کە دەستیان بەسەر گیراوە لە کۆگای گومرگەکان وە زوو بەسەر دەچن یان بەرواری بەسەرچوونیان زۆری نەماوە راستەوخۆ بەرێوەبەری گومرگەکان دەسەڵات دارن بە ئەنجامدانی کاری پێویست بەپێی یاساو رێنمایی گومرگی پێش ئەوەی بەرواری کاڵاکان تەواو بێت.

٣٩-هەموو ئۆتۆمبێلێکی بارهەڵگر و شەحن و ئۆتۆمبێلی تایبەتی تاك و ئامێرێك بۆی هەیە (٧٢) حەفتا و دوو سەعات لەناو حەرەمی گومرگی یان دەروازە فەرمیە نێودەولەتیەکان بمێنێتەوە، پاشان (١٠٠,٠٠٠) سەد هەزار دینار سزا بدرێت بۆ هەر (٢٤) بیست و چوار سەعاتێك بەمەرجێك هۆی دواکەوتنەکەی لە بازرگانەوە بێت.

٤٠-ئەو ئامێرانەی کە بۆ دامەزراندنی کارگە بەرەزامەندی وەزارەتی پیشەسازی دێنە ناو هەرێم لەکاتی گەرانەوەی پێویستی بە رەزامەندی وەزارەتی ناوبراو هەیە .

٤١-(زاویە، چەنەڵ، ڕاستە، ئاسنی چوار گۆشە، پلێت ، شیشی سەببە، شێلمان و جۆرەکانی تر) چوونە دەرەوەیان قەدەغەیە تەنها ئەوانەی راستەوخۆ لە دەروازەیەکەوە بۆ دەروازەیەکی تر لە ژێر چاودێری گومرگ دەروات وە یان بەرهەمی کارگەی خۆماڵین پێویستە پشگیری لایەنی پەیوەندیداری هەبێت.

٤٢-ئەو بڕە کێبل و تێلە نحاس (مس) و ئەلەمنیۆم و تەلی فافۆنەی کە کۆنەو بەکارهاتوون و بە زیادکردنی ئاشکرا لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی کارەبای هەرێم دەکڕێنەوە لە سنوری گومرگی پەیوەندیدار پشکنینی بۆ بکرێت دواتر باجی گومرگیان لێوەردەگیرێت بۆ دەرەوەی هەرێم بەپێی جۆری بابەتەکە ئەو ڕەسمە گومرگیەی کە لە خشتەی بەشی (١٢)ی ئەم ڕێنماییە دیاری کراوە.

٤٣-کارگەکانی بەرهەم هێن لە هەرێمی کوردستان کە مۆلەتی دامەزراندن و کارکردنیان پێ دراوە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشەپێدانی پیشەسازی ، لە کاتی هاوردەکردنی (کەرستەی خاو/ کەرستەی سەرەتایی) بۆ بەرهەمەکانیان ڕەسمی گومرگیان لێ وەردەگیرێت بە ڕێژەی (١%) لە بەهای ناو پێناسە بەمەرجێك لە پیشەسازی بڕی کەرستەی خاوی پێویستی بۆ دیاری کرابێت (تقدير الحاجة) بەپێی بڕیاری لیژنە و پێویستی بە مۆلەتی هاوردەی بازرگانی نیە.

٤٤-وەرگرتنی ڕێژەی (٥%) لە بەهای گومرگی لە کاتی هاتنە ناوەوەی بابەتەکانی جگەرە و توتن و خواردنەوە کحولیەکان بە هەموو جۆرەکانیەوە بە ناوی (سندوقی کۆمەك بۆ تووشبوانی نەخۆشی شێرپەنجە).

٤٥-لەکاتی هاوردەکردنی گۆڤار و کتێب و CD سی دی پڕ کراو وە پەرتوکی فێرکاری بۆ خوێندنگاو قوتابخانە و پەیمانگا و زانکۆکان پێویستی بە ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە.

٤٦-هاوەردەکردنی بەرگی چاپ کراو لە دەرەوە بۆ بەرهەمەکانی کارگەی ناوخۆ دەبێت بەرواری لەسەر نەبێت وە موڵەتی کارگەی هەبیت.

٤٧-لەکاتی هاوردەکردنی مادده و ئامێری تیشکدەر (مواد المشعة) پێویستی بە ڕەزامەندی لایەنی (ژینگە پارێزی) هەیە.

٤٨-هەموو ئەوکاڵا و کەل و پەلانەی کە لەلایەن کۆمپانیای پۆستی کەرتی تایبەت هاوردە و هەناردە دەکرێت بەپێی جۆری کاڵاکە کە ڕەسمی گومرگیەکەی لەناو پێناسەی گومرگیدا دیاری کراوە بۆ ناو هەرێم یان دەرەوەی هەرێم ڕەسمی گومرگیان لێ وەردەگیرێ ، جگە لە کاڵا و کەل و پەلی کەسێتی و دیاری و خەڵات (الامتعة الشخصية والهدايا والتبرعات) کە بازرگانی و کڕین و فرۆشتنیان پێ ناکرێت و بڕ و جۆر و کێشیان (زۆرکەم و سنووردارن).

٤٩- هەموو نووسراو و بەڵگە و فۆرم و سەرەتاکانی گومرگی بەم شێوەیە کاریان پێ دەکرێت :

أ- هەموو نووسراوێك کە تایبەتە بە کاروباری گومرگی لە بابەتی (ڕەسید و ڕێگاپێدان و لێخۆشبوون و هتد) دوای تێپەربوونی ساڵێك پێویستە نوێ بکرێتەوە.

ب- کاربکرێت بە سەرەتا و بەڵگەکانی هاتنە ناوەوە بۆ کاڵا و کەل و پەل جگە لە (ئامێر و ئۆتۆمبیل) لە بابەتی پسوولەی (٣٧أ) و پسوولە و فۆرمی وەرگرتنی رسمی گومرگی و منافیست و سەرەتاکان وپسوولە و فۆرمی وەرگرتنی ڕەسمی گومرگی عێراقی فیدراڵ تاکو ماوەی (١) یەك ساڵ بە مەبەستی چوونەدەرەوەی.

٥٠- خشتەی کرێی پشکنینەکانی کالاَ و ئۆتۆمبێلەکان و سووتەمەنی و قەپان:-

ز	جۆر	کرێ ی پشکنین
١	تاقیگەی نمونەیی خۆراك (ئەم بڕە پارانە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی خۆپاراستنی تەندروستی / یەکەی پشکنینی خۆراك وەردەگیرێت) .	پشکنینی فیزیاوی : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار پشکنینی کیمیاوی : (١٠٠٠٠) دە هەزار دینار پشکنینی باکتریولوجی : (١٠٠٠٠) دە هەزار دینار
٢	کەل و پەلی هاوورده	ڕەسمی گومرگی : بە پێی پێناسەی گومرگی کرێی پشکنینی گومرگی : (١٠,٠٠٠) دە هەزار دینار تا کێشی (٢) دوو طن (٢٠,٠٠٠) بیست هەزار دینار بۆ سەرووی کێشی (٢) دوو طن باجی دەرامەت : (٣٪) ی ڕەسمی گومرگ بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار پشکنینی کشتوکاڵی : (٧٥٠٠) حەوت هەزار و پێنج سەد دینار پشکنینی ڤیتەرنەری : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار پشکنینی تەندروستی : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار پشکنینی کۆنترۆڵی جۆری : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار پشکنینی تاقیگەی بیناسازی :(٧٥٠٠) حەوت هەزار وپێنج سەد دینار عمولەی بانك (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار قەپان : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەموو جۆرە بار هەڵگرێك
٣	کەل و پەلی هەناردە	ڕەسمی گومرگی : بەپێی پێناسەی گومرگی کرێی پشکنینی گومرگی : (١٠,٠٠٠) دە هەزار دینار تا کێشی (٢) دوو طن (٢٠,٠٠٠) بیست هەزار دینار بۆ سەرووی کێشی (٢) دوو طن باجی دەرامەت : (٣٪) ی ڕەسم پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار قەپان : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەموو جۆرە بارهەڵگرێك
٤	شەحنەکان هاوورده	ڕەسم : بەپێ ی پێناسەی گومرگی باجی دەرامەت : (٣٪) ی ڕەسم بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار پشکنینی کۆنترۆڵی جۆری : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار

		پارەی تابلۆ : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
٥	پاسی گەشتیاری بیانی هاتن بۆ ناو هەرێم	ڕەسمی داخل بوون : (٧٥٠٠٠) حەفتا و پێنج هەزار دینار کرێ ی پشکنین : (١٠,٠٠٠) دە هەزار دینار بەهای فۆرم (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێج سەد دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
٦	پاسی گەشتیاری بیانی چوون بۆ دەرەوەی هەرێم	بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (١٠٠٠٠) دە هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
٧	ئۆتۆمبێلی گەشتیاری بیانی بۆ ناو هەرێم	ڕەسمی داخل بوون : (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
٨	ئۆتۆمبێلی گەشتیاری بیانی چوون بۆ دەرەوەی هەرێم	بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
٩	ئۆتۆمبێلی گەشتیاری عێراقی چوون بۆ دەرەوەی هەرێم	بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
١٠	ئۆتۆمبێلی گەشتیاری عێراقی گەڕانەوەی بۆ ناو هەرێم	بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار
١١	ترێلە کە شەحنی ئۆتۆمبێل داخل دەکات	کرێ ی پشکنینی گومرگی : (٢٠٠٠٠) بیست هەزار دینار فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار

١٢	بارهەڵگر و تانکەری بەتاڵی بیانی	پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (١٠٠٠٠) دە هەزار دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد دینار قەپان : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەموو جۆرە بارهەڵگرێك
١٣	بارهەڵگر و تانکەری بەتاڵی بیانی (گۆڕینی ڕێڕە و / دەرچوون)	پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (١٠٠٠٠) دە هەزار دینار سزای گۆڕینی ڕێڕەو : (٣٠٠٠٠) سی هەزار دینار قەپان : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەموو جۆرە بارهەڵگرێك
١٤	سوتەمەنی هەناردە	ڕەسمی گومرگی : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ (١) یەك گن باجی دەرامەت : (٣%) عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد دینار بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار کرێ ی پشکنینی گومرگی : (٢٠٠٠٠) بیست هەزار دینار قەپان : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەموو جۆرە بارهەڵگرێك
١٥	سوتەمەنی هاووردە	ڕەسمی گومرگی : بەخشراوە کرێ ی پشکنینی گومرگی : (٢٠٠٠٠) بیست هەزار دینار بەهای فۆرم : (٣٠٠٠) سێ هەزار دینار پولی دارایی : (١٥٠٠) هەزار و پێنج سەد عمولەی بانك : (٤٥٠٠) چوار هەزار و پێنج سەد پشکنینی سووتەمەنی : (٣٠٠٠٠) سی هەزار دینار قەپان : (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەموو جۆرە بارهەڵگرێك
١٦	کرێی پشکنینی دەرەوەی ناوچەی گومرگی	(٥٠,٠٠٠) پەنجا هەزار دینار بۆ یەك دەرچوون وەربگیرێت .
١٧	لە کاتی هاتنە ناوەوەی کەل و پەل و کاڵا بۆ ناو دەروازە فەرمیەکان لە سەر داوای بازرگان و ڕاستەوخۆ گەڕێنرایەوە لە هەمان دەروازەوە	(٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار کرێ ی پشکنین وەربگیرێت بۆ (١) یەك طن .

تێبینی:

١- ئەم کرێ و باجانە لە هەموو دەروازە و گومرگەکان بە پێ ی خشتەکە وەردەگیرێت و نابێت زیاد و کەم وەربگیرێت .

٢- ئەم کرێ ی پشکنین و باجانە لە هەموو گومرگەکان بۆ یەك ئۆتۆمبێل وەردەگیرێت ، بەلاّم لە فرۆکەخانەکان بۆ یەك مامەڵە وەردەگیرێت .

٣- ئەو شوێنانەی (بانك) یان لێ نیە یان بانك پارەکە وەرناگرێت عمولەی بانك وەرنەگیرێت .

٤- کرێ ی پشکنینەکانی (کشتوکاڵی ، ڤیتەرنەری ، تەندروستی ، کۆنترۆڵی جۆری ، تاقیگەی بیناسازی) ئەم کرێ یانە لە کاتێکدا وەردەگیرێن کە پشکنین و خزمەتگوزاریەکە ئەنجام درابن لەلایەن فەرمانگە تایبەتمەندەکانی خۆیانەوە .

بەشی دووەم

لێخۆشبوون لە باجی گومرگی (الآعفاءات)

بەپێی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراو وە ماددەی حەوتەم لە یاسای پێناسەی گومرگی هەرێمی کوردستان ژمارە (٢١)ی ساڵی (١٩٩٣) تایبەت بە لێخۆشبوون لە ڕەسمی گومرگی (الاعفاءات) وە هەر یاسایەکی تری تایبەت بەو لێخۆشبوونە دەرچوو بێت. پێویستە رەچاوی ئەم خاڵانەی خوارەوە بکرێت :

١-هەموو بابەتەکانی کە لێخۆشبوونیان (بەپێی یاسا) لە ڕەسمی گومرگی بۆ کراوە، لە کاتی هاتنە ناوەوە ڕەسمی گومرگی و باجی دەرامەتی لێوەرناگیرێت تەنها کرێی پشکنینیان لێ وەردەگیرێت.

٢-هەموو ئەو کالاّ و بابەتانەی کە لێخۆشبوونیان بۆ کراوە لە کاتی چوونە دەرەوە دا (هەناردە کردن) بەو رێژەیە رەسمی گومرگی لێ وەردەگیرێت کە لە پێناسەی گومرگی دا دیاری کراوە .

٣-لەکاتی ڕوودانی سەرپێچی لەلایەن بازرگان ، بۆ یەکلاکردنەوەی کێشە گومرگیەکانی تایبەت بەو کەل و پەلانەی کە لێخۆشبوونیان بۆ کراوە، کار بە بەهای ناو خشتەی پێناسەی گومرگی هەرێم و یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراو دەکرێت.

٤-هەموو ئامێر و کەل و پەل و کالاّیەك کە بۆ دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێم و حکومەتی عێراق دێت و ئەگەر بەپێی (یاسا) لێخۆشبونی بۆ کرابێت لە ڕەسمی گومرگی و ڕەزامەندی وەزارەتی دارایی هەرێمی هەبێ ، پێویستە ڕەچاوی ئەم مەرجانەی خوارەوە بکرێت:-

أ- وەزارەتی پەیوەندیدار بە واژووی وەزیر یان بریکاری وەزارەت نووسراو ئاراستەی وەزارەتی دارایی و ئابووری بکات بە مەبەستی لێخۆشبوون لە ڕەسمی گومرگی.

ب- دەبێت لیستی پێداویستیەکانی کە مەبەستە لە گومرگ ببەخشرێن هاوپێچی نوسراوەکە بکرێت و مۆرکرابێ لە لایەن وەزارەتی داواکار.

ج- جۆرو بڕی لیستەكانی ناو براوی خاڵی سەرەوە بەزمانی كوردی یان عەرەبی بەرۆشنایی لەو لیستەدا دیاری بكرێت وەهاوپێچ بكرێت.

د- سەرجەم سەرەتاكان و بەڵگەنامەكان بە ناوی فەرمانگەی پەیوەندارەوە بێت.

٥-كانزا گران بەهاكان (زێر- زیو- پلاتین- ئەلماس) لەكاتی هاتنی بۆناو هەرێمی كوردستان لێخۆشبونیان لە ڕەسمی گومرگی بۆ دەكرێت وە پێویستی بە مۆڵەتی هەناردەی بازرگانی نیە ، وە رەچاوی خاڵەكانی بەشی چوارەمی ڕێنمایەكانی گومرگ بكرێت.

٦-گازوایل و بەنزین و نەوت و غازی شل لە كاتی هاتنی بۆ ناو هەرێم لێخۆشبوون لە ڕەسمی گومرگی دەیان گرێتەوە بەمەرجێك ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیداری هەبێت و پێویستی بە مۆڵەتی هاووردەی بازرگانی نیە .

٧-خواردەمەنیەكان: (شەكر، ڕۆن ، برنج، ئارد ، زە یتی شل ، گەنم ، شیری ووشكی (تایبەت) بە منداڵان وە خواردنی تایبەتی منداڵانی ساوا لە بابەتی سریلاك و ... هتد و پێویستی بە مۆڵەتی هاووردەی بازرگانی نیە.

٨-دەرمانی مرۆیی و پێداویستی پزیشكی هەموو جۆرێك فەرامۆش دەكرێت . بەمەرجێك ڕەزامەندی وەزارەتی تەندروستی هەبێت و پێویستی بە مۆڵەتی هاووردەی بازرگانی هەیە.

٩-دەرمانی لەناو بردنی نەخۆشی ئاژەڵ و پەڵەوەر (بەیتەری) و دەرمانی لە ناو بردنی نەخۆشی كشتوكاڵی بەمەرجێك ڕەزامەندی وەزارەتی كشتوكاڵ و مۆڵەتی هاووردەی بازرگانی هەبێت.

١٠-كەل و پەلی پڕوپاگەندە (دعایە) كە كرین و فرۆشتنی پێوە ناكرێت و پێویستە كەل و پەلی پروپاگەندەكە و ئەو كالآیەی پروپاگەندەی بۆ دەكرێ پێكەوە لە ناویەك هۆكاری گواستنەوە (وسائط النقل) وەك فرۆكە و شاحینات و كۆنتێنەر و بارهەڵگرەكانی تر .... هتد باركرابێت بە مەرجێك كەل و پەلی پروپاگەندە كە لە یەك تەن زیاتر نەبێت وە ئەگەر لە یەك تەن زیاتر بوو یان ئەگەر بەتەنها باركرابێت پێویستە كاری گومرگی بۆ ئەنجام بدرێت جگە لە كەل و پەلی پروپاگەندەی تایبەت بە (جگەرە) كا هاتنە ناوەوەی بەپێی یاسای (مكافحة التدخین)ی هەرێمی كوردستان ژمارە (٣١)ی ساڵی (٢٠٠٧)، قەدەغەیە.

١١-كەل و پەل و كالآی هاوردەكراو لە لایەن لایەنە بیانیەكان بە مەبەستی بەشداری كردن لە پێشانگا نێودەولەتیەكان كە لە عێراق و هەرێم دەكرێنەوە كە بۆ پروپاگەندە و خوان و ئاهەنگ و خستنەڕوو و جوان كردنی لە گۆشەی پیشانگاكە دادەندرێن، بەخشراون لە ڕەسمی گومرگی بەمەرجێك كۆی رەسمی گومرگیە بەخشراوەكە ، هەروەك لە برگەی چوارەم لە ماددەی (١٦٤)ی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣) ساڵی (١٩٨٤) ی هاتووە .

١٢-نمونەی بازرگانی (العینات التجاریة) لێخۆشبوون لە ڕەسمی گومرگی دەگرێتەوە.

١٣-كەل و پەلی كەسێتی (الامتعة الشخصیة) و (كەل و پەلی ناو ماڵ) جگە لە (ئۆتۆمبێل) لەكاتی هاوردەكردنیاندا بەپێی ماددەی (١٦٢)ی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣) ساڵی (١٩٨٤) بەخشراون لە ڕەسمی گومرگی.

١٤- کەل وپەل و پێداویستی و سوتەمەنی فرۆکەخانە و کۆمپانیای فرۆکتوانی ناوخۆی و دەرەکی بەمەرجێك لە سنوری فرۆکەخانە هاوردەبکرێت و لە سنوری فرۆکەخانە نەچێتە دەرەوە بە رەچاو کردنی بڕگەی (أ) یەکەم / لە ماددەی (١٦٦)ی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٨٤ وە بۆ پاڵپشتیەك بۆ بوژانەوە لایەنی فرۆکەوانی و فرۆکەخانەکانی هەرێمی کوردستان .

١٥- پەرتوك ورۆژنامەو گۆڤار و کتێبی ئاینی ئەلکترۆنی بە مەرجێك رەزامەندی لایەنی پەیوەندیداری هەبێت لێخۆشبوون دەیانگرێتەوە و پێویستی بە مۆڵەتی هاووردەی بازرگانی نیە.

١٦- ئەو کەل و پەلانەی لە رێگای پۆستەی حکومەتی هەرێمی کوردستان هەناردە و هاوردە دەکرێن لێخۆشبوون لە رەسمی گومرگی دەیان گرێتەوە و تەنها کرێی پشکنینی لیٰ وەردەگیرێت.

١٧- مەڕومالات و گاو گۆلك (ڕەشە وولاغ) لێخۆشبوون لە ڕەسمی گومرگی دەیانگرێتەوە بەمەرجێك رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار و مۆڵەتی هەناردەی بازرگانی هەبێت .

١٨- کالاّ و کەل وپەڵی وەك (خواردەمەنی و دەرمان وپێداویستی پزیشکی وکشتوکاڵی وڤێتێنەری ومەڕ و مالاّت) کە لە رێنمایی ناویان هاتووە و بەخشراون لەرەسمی گومرگی پێویستە لە کاتی هاوردەکردندا (مۆلەتی هاوردەکردنیان) هەبێت وە ئەگەر ئەو مۆلەتەیان نەبوو ئەوە بەبڕی (٢٥٪) لەرەسمی کالاّکە سزا دەدرێت.

١٩- لێخۆشبوونی (بەخشین) وەزارەت و دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێم وحکومەتی ناوەندی (فیدراڵ) لە ڕەسمی گومرگی:

١- لێخۆشبوونی وەزارەت و دام و دەزگاکانی حکومەتی هەرێم :

أ- ئاماژە بە بڕگەی یەکەم لە ماددەی (٨٠) لە یاسای گومرگی عێراقی (٢٣)ی ساڵی ١٩٨٤ی هەموار کراو وە ماددەی حەوتەم لە یاسای ڕەسمی گومرگی هەرێمی کوردستان ژمارە(٢١)ی ساڵی (١٩٩٣) ، هەموو کەل و پەل و کالاّیەك (کە لە لایەن) یان (بۆ) فەرمانگە و دام ودەزگاکانی دەوڵەت و کەرتی گشتی و کەرتی تێکەڵاو و رێکخراوەکان هاوردەی دەکەن ، پێویستە رەسمی گومرگی و باجەکانی بۆ ئەو کەل و پەل و کالاّیانە بدات ، تەنها لەو حالەتە نەبێت کە بە دەقێکی یاسایی تایبەت لەو ڕەسم و باجانە دەبەخشرێت کە پێویستە ڕەزامەندی وەزارەتی دارایی و ئابووری لە سەر بێت .

ب- بەپێی بڕگەی یەکەم / ب لە ماددەی (١٥٥) و (١٦٥) ی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣) ساڵی (١٩٨٤) ی هەموار کراو، لە کاتی هاوردەکردنی هەر کالاّ و کەل و پەلێك کە وەك هاوکاری و یارمەتی و بەخشین (الهبات والتبرعات) دەیهێنن بۆ ڕێکخراوە میللیەکان یان دام ودەزگا میریەکان و ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیداریان هەیە ، بەخشراون لە ڕەسمی گومرگی گشت باجەکان تەنها کریٰ ی پشکنینیان لیٰ وەردەگیرێت بە مەرجێك هەموو سەرەتاکان و (بەڵگەنامەکان) ی کە تایبەتە بە کەل و پەلە هاووردە کراوەکان پێویستە بە ناوی ئەو وەزارەتەوە بێت یان ئەو فەرمانگەیەوە بێت یان بە ناوی ڕێکخراوە خێرخوازیەکانەوە بێت وە بەکارهێنانیشی دەبێت بە هەمان شێوە بێت .

ج-ئەو دام و دەزگا و پرۆژانەی (بەپێی یاسا) لێخۆشبوونیان لە ڕەسمی گومرگی بۆ کراوە ، لەکاتی هاوردەکردنی کەل و پەل کە تایبەتە بەخۆیان نەك فرۆشتن و بازرگانی پێوەکردن، پێویستی بە مۆڵەتی بازرگانی (نی یە) بۆ نموونە : پرۆژەکانی وەبەرهێنان ، دەزگاکانی خێرخوازی، وەزارەتی سامانە سروشتیەکان ، سەرجەم پێداویستیە دیبلۆماسیەکان ، هاوکاریە مرۆییەکان، کەل و پەلی کەسیەتی (الامتعة الشخصية)، پێداویستی فرۆکەوانی ناوخۆ .

۲- **لێخۆشبوونی وەزارەت و دام و دەزگاکانی حکومەتی ناوەند (عێراق) :**

ئاماژە بە بڕگەی یەکەم لە ماددەی (۸۰) لە یاسای گومرگی عێراقی (۲۳)ی ساڵی (۱۹۸٤) ی هەموارکراو هەموو کەل و پەل و کاڵایەك (کە لە لایەن) یان (بۆ) فەرمانگە و دام ودەزگاکانی دەوڵەت و کەرتی گشتی و کەرتی تێکەڵاو و ڕێکخراوەکان هاوردەی دەکەن ، پێویستە ڕەسمی گومرگی و باجەکانی بۆ ئەو کەل و پەل و کاڵایانە بدات، تەنها لەو حاڵەتە نەبێت کە بە دەقێکی یاسایی تایبەت لەو رەسم و باجانە دەبەخشرێت ، وەلەکاتی بەخشیندا (بەیاسا) کار بەم خاڵانەی خوارەوە بکرێت :

أ- لیستی کاڵاکان ڕوون وئاشکرابێ وە ماددەکان تێدا دیاربێت وە ژمارە و پێوانە و کێش بە ووردی ڕوون کرابێتەوە ، لە هەمان کاتدا وەرگێڕدرابێتە سەر زمانی کوردی وعەرەبی بۆ دڵنیابوون لە بڕ وجۆری وردەکاری کاڵاکان.

ب- ووردبینی تەواو لە لیستی مۆرکراو بە مۆری زیندوو ڕاستی و درووستی هاوپێچەکان لە کاتی هاتنی نووسراو لە دەستەی گشتی گومرگی عێراقی فیدرال.

ج- پێویستە نووسراوەکانی بەخشین وینەیەك لە گرێبەستەکاندا هاوپێچ بێت و ئاماژە درابێت کە کەل و پەل یان کاڵاکە لێخۆشبونیان لە باجی گومرگی بۆ کراوە .

۲۰-لێخۆشبوونی کۆمپانیاکانی نەوت وەزارەتی سامانە سروشتیەکان لە ڕەسمی گومرگی : هەموو ئەو کەل و پەل و کاڵایانەی کە لە لایەن کۆمپانیا و بەڵێندەرەکانی نەوت کە گرێبەستیان لەگەڵ وەزارەتی سامانە سروشتیەکان هەیە، هاوردەدەکرێن پێویستە ڕەسمی گومرگی بۆ ئەو کەل و پەل و کاڵایانە بدات تەنها لەو حاڵەتە نەبێت کە بەیاسا یان دەقێکی تایبەت لەم رەسم و باجانە بەخشرابێت ، وە دەبێت لە گرێبەستەکاندا ئاماژەی پێدرابێت .

۲۱-لێخۆشبوونی ڕێکخراوە خێرخوازەکان و ناحکومیەکانی هەرێم :

أ- گشت ڕێکخراوەخێرخوازیە نێودەوڵەتیەکان لەکاتی هاووردەکردنی پێداویستیەکان بە مەبەستی یارمەتی و بەخشین وهاوکاری مرۆیی بۆ ناو هەرێم وعێراق لەڕێگای دەروازەکانی هەرێمەوە دەبەخشرێن لەرەسمی گومرگی بەپێی ماددەی (١٦٥) لە یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (۲۳)ی ساڵی ١٩٨٤ی هەموارکراو بەمەرجێك نووسراوی فەرمی بهێنێت لە لایەن وەزارەتی پەیوەندیدار و فەرمانگەی پەیوەندیەکانی دەرەوە وە سەرۆکی یەکەی ئیداری ناوچەکە پشتگیری لێ بکات بەنوسراوی فەرمی کەبریتین لە هەر چوار پارێزگای (هەولێر- سلێمانی- دهۆك - هەڵەبجە) لەگەڵ سەرۆکی ئیدارەی گەرمیان و ڕاپەرین و لایەنی پەیوەندیدار.

ب- بەپێی یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکانی هەرێم ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١١ لە ماددەی (١٤) بڕگەی(٤) ، دەزگا و ڕێکخراوە ناحکومیەکانی ناوخۆی (هەرێم) دەبەخشرێن لە ڕەسمی گومرگی بەمەرجێك ئەو ڕێکخراوە ناوی تۆمارکرابێت لە فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان مەبەست لە هاوردەکردن کاری خێرخوازی و بەخشین بێت .

٢٢- لێخۆشبوونی دەستەکانی دبلۆماسی و کونسولگەرییەکان لە باجی گومرگی: بۆ بەخشینی گشت سەفارەت و کونسولگەری وکەسایەتیە دبلۆماسیەکان لەڕەسمی گومرگی وسەرجەم باجەکانی تر بۆ هەر کەل وپەل و کالایەك کە هاوردەی دەکەن بۆ بەکارهێنانی کەسی یان بەکارهێنانی فەرمی (بێجگە لەکالای خۆراکی و مەشروباتی ڕۆحی وجگەرە) پێویستە ڕەچاوی ماددەکانی (١٥٦,١٥٧،١٥٨،١٥٩،١٦٠) ی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) هەموارکراو بکرێت وە هەر بەخشینێك بۆ ئەم مەبەستە پێویستە بەئاگاداری وەزارەتی دەرەوەی عێراق یان فەرمانگەی پەیوەندیەکانی دەرەوەی هەرێم یان وەزارەتی ناوخۆ بێت ، وە ئەو کالایانەی کە هاوردەی دەکەن پێویستە لەگەڵ پێداویستی راستەقینەیان بۆ ئەو کالایانە بگونجێت و وە وەزیری دارایی و ئابووری بۆی هەیە کە رادەیەك بۆ ئەو بڕە کالایانە دابنێت و سنورداری بکات.

٢٣-لێخۆشبوونی پرۆژەکانی وە بەرهێنانی هەرێم و عێراق بەم شێوەیەدەبێت:

أ-لێخۆشبوونی پرۆژەکانی وە بەرهێنانی هەرێم :

١-سەرجەم پرۆژەکانی وەبەرهێنان بەپێی یاسای وەبەرهێنانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٦) دەبێت مۆلەتی وەبەرهێنانیان لە هەرێم هەبێت .

٢-بەپێی بڕگەی پێنجەم لە ماددەی پێنجەم لە یاسای وەبەرهێنانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٦) هەموو کەل و پەلە سەرەتاییەکان (المواد الاولية) کە لە لایان کۆمپانیا و بەلێندەرەکانی وەبەرهێنانەوە بە مەبەستی بەرهەم هێنان هاوردە دەکرێن ، بۆماوەی (٥) پێنج ساڵ لێخۆشبوونی لە ڕەسمی گومرگی بۆ دەکرێت بەمەرجێك بڕو جۆری کەل و پەلە سەرەتایەکان لەلایەن دەستەی گشتی وەبەرهێنانەوە دیاری کرابێت لە ڕێکەوتی دەست بەکاربوونی بەرهەم هێنانی یان خزمەتگوزاری ، دوای ماوەی دیاری کراو پێویستە بەپێی یاسا و ڕێنمایەکانی گومرگ مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت .

٣-بەپێی بڕگەی شەشەم لە ماددەی پێنجەم لە یاسای وەبەرهێنانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٤)ی ساڵی (٢٠٠٦) ، وەبەرهێن کە مۆلەتی وەبەرهێنانی هەرێمی هەیە لەکاتی هاوردەکردنی هەموو پێداویستیەکانی پرۆژەکەی لە ئامێر و دەزگاو پێداویستیەکانی تر (الأت و الأليات و المعدات والأجهزة) لەدەروازەکانی سنوری هەرێمی کوردستان دەبەخشرێن لە هەموو ڕەسمی گومرگی بەمەرجێك بۆ پرۆژە وەبەرهێنانەکەی بەکاری بهێنێت ئامێر و کەل و پەلەکانی تایبەت بە کارگەی وەبەرهێن تەنها لەو ماوەیەدا دەبەخشرێن کە لە فەرمانی پێدانی مۆڵەت یان لە فۆرمی هەڵسەنگاندنی کۆتایی دیاری کراوە بۆ جێ بەجێ کردن و تەواوکردنی پرۆژەکە .

٤-لە کاتی هاووردەکردنی ئامێر و دەزگا و پێداویستیەکانی کە بۆ فراوان کردن و پەرەپێدان و نویێ کردنەوەی پرۆژەی وەبەرهێنان (جگە لە کەرستەی سەرەتایی لێخۆشبوونیان بۆ دەکرێت بە مەرجێك فەرمانی فراوان کردن و پەرەپێدانیان هەبێت) .

٥-لە کاتی هاووردەکردنی کەل وپەلی یەدەگ بۆ پرۆژەکانی وەبەرهێنان دەبەخشرێن لەڕەسمی گومرگی بەمەرجێك بەهاکەی لە ڕێژەی لە (١٥٪)ی بەهای ئامێر ودەزگاو پێداویستیەکانی پرۆژەکە زیاتر نەبێت بۆ ماوەی (٥) پێنج ساڵ لە بەرواری دەست بەکاربوونی پرۆژەکە لە بەرهەم هێنان یان خزمەتگوزاری دەست پێدەکات

ب- لێخۆشبوونی پرۆژەکانی دەستەی وەبەرهێنانی حکومەتی فیدرال: بەپێی یاسای وەبەرهێنانی عێراقی ژمارە (١٣) ی ساڵی (٢٠٠٦) وە پشتبەستن بەبەندەکانی ئەو یاسایە سەرجەم پرۆژەکانی وەبەرهێنانی بەخشراون لەڕەسمی دووبارە ئاوەدانکردنەوەی عێراقی کە ڕێژەکەی (٥٪)ی رەسمی گومرگیە .

٢٤- لێخۆشبوونی لایەنی سەربازی و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ : بەپێی ماددەی (١٦١) لە یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣) ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراو هەموو کەل و پەل وکاڵا و چەك و پێداویستی سەربازی و بابەتی (تەندروستی سەربازی) و هۆیەکانی گواستنەوە و جل وبەرگی سەربازی و ئەمنی .. هتد ، لێخۆشبوون لە رەسمی گومرگی دەیانگرێتەوە بەمەرجێك رەزامەندی لایەنی پەیوەندیداری هەبێت .

بەشی سێیەم: کاڵا و کەل و پەڵە قەدەغەکراوەکان

ئاماژە بە بڕگەی نۆزدەم و بیستەم لە ماددەی یەکەم لە یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) و لەبەرچاو گرتنی هەموو ئەو نووسراو و ڕێنماییانەی لایەنە پەیوەندیدارەکان سەبارەت بە هەناردە کردن و هاووردەکردنی کاڵا و کەل و پەڵە قەدەغەکراوەکان پێویستە :.

یەکەم:- ئەم بابەتانە چوونە دەرەوەیان قەدەغەیە تەنها بەرەزامەندی لایەنی پەیوەندار نەبێت وە لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ پەسەند بکرێت:

١- دراوی عێراقی .

٢- کانزا و بەردە گران بەهاکان.

٣- مەڕ ومالآت و ئاژەڵی دەگمەن (نادر).

٤- بابەتی یارمەتی مرۆیی و ئەوانەی ڕێکخراوەکان و دەزگاکانی میری دابەشی دەکەن.

٥- ئاسنە شکاو/ ووردە ئاسن / تەلی دڕکاوی هەموو جۆرێك.

٦- شێلمان/ شیشی(سەبە)ی مسلح/ ئاسنی دروستکراوی خام هەموو جۆرێك جگە لە وانەی کە لە کاتی هاووردەکردندا راستەخۆ بە نوێنەر دەرواتەوە دەرەوەی هەرێم.

٧- کەل وپەل ویەدەگی کۆنەی ئۆتۆمبێل و ئامێر (مکائن) ، جگە لەوانەی بەشێوەی ترانزێت هاتووەو دەڕواتەوە دەرەوەی هەرێم .

٨- هەر ئۆتۆمبێلیك بەرواری دروست کردنی لە (٤٠) چل ساڵ زیاتر بێت .

٩- بردنە دەرەوەی داری بڕاو و خەڵوز (ڕەژوو) قەدەغەیە (جگە لە داری سپیندار) کە پێویستە رەزامەندی لایەنی پەیوەندیداری هەبێت.

دووەم: - ئەم بابەتانە هاتنیان بۆ ناو هەرێم قەدەغەیە تەنها بە رەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار نەبێت وە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ پەسەند بکرێت:

١- هەیکەلی بڕاوەی ئۆتۆمبێل.

٢- بەرمیلی کۆنەی بەکارهاتوو.

٣- عەلاگەی ڕەش جگە لە عەلاگەی گەورەی زبڵ.

٤- یاری ئاگرین (العاب نارية) وەك فیشەکەشێتە و دەمە قاچان و ساچمەکانی.

٥- دەمانچەی مۆروو هاوێژو چەقۆی حەربەو خەنجەر بۆکس و دارلاستیك و داری شەڕ.

٦- ژەهری ماسی.

٧- دەبەی پلاستیکی بەتاڵی کۆنە.

٨- چەوری و دونگی مەڕ.

٩- لایتی لێزەری/ لایتی زینۆنی ئۆتۆمبێل + هۆرنی هەوایی ئوتۆمبێل.

١٠- جگەرەی ئەلکترۆنی.

١١- کەل و پەلی راوکردن بە هەموو جۆرەکانیەوە جگە لەکەل وپەلی راوەماسی.

١٢- پێنوسی حبری سینی بۆ ساختەکاری.

١٣- بابەتەکانی چاکسازی بەنزین.

١٤- سەرە منظمتی بطلی غاز دروست کراوی وولاتی چین (صين).

١٥- پێداویستی دامەزراندنی کارەبای کۆنەی بەکارهاتوو.

١٦- قەدەغەکردنی هاوردەکردنی غازی فریۆن لە جۆرەکانی (HCFC/ R11) وە (CF2C/R12) چونکە کاریگەری خراپی هەیە لەسەر لەناوبردنی چینی ئۆزۆن (کە ئەوەش لەسەر رێنمایی و داواکاری دەستەی پاراستنی ژینگەی هەرێمی کوردستان قەدەغەکراوە).

١٧- لەسەر داوای وەزارەتی ئەوقاف هێنانی منارەی مزگەوت دروستکراوی ئاسن ئێرانی نوك تیژ لەسەر شێوازی تورکی قەدەغەیە بۆ ناو هەرێم.

١٨- بتلی غازی مالآن (بەتاڵ وپڕ).

سێیەم:- ئەم بابەتانەی هاتن و ڕۆیشتنیان قەدەغەیە:

١- ماددە بێهۆشکەرەکان (مخدرات).

٢- چەك و تەقەمەنی.

٣- بابەتی شوێنەوار (ئاثار)

٤- دەست نووسی کۆن (مخطوطات).

٥- ماددەی کیمیاوی (مزدوج) و ماددە تیشکدەرەکان.

٦-ماددەی ئەسیتیك ئەنهایدراید.

٧- وێنە و تابلۆ و ئەفلامی سێکسی.

بەشی چوارەم: بەردو کانزای گران بەها / دراو

١- لەکاتی هاتنی گەشتیارانی بیانی بۆ ناو هەرێم پێویستە فۆرمی تایبەتیان بۆ ڕێك بخرێت بۆ ئەو بڕە زێڕو دراو وگەوهەر وبەردی گران بەهاو (ئەلماس) کە لەگەڵ خۆیان دا دەیانهێنن لە دەروازە سنوریە گومرگیەکان و فرۆکەخانەکان بۆ ئەوەی لەکاتی گەڕانەوەی هەمان بڕ لەگەڵ خۆیان ببەنەوە دەرەوەی هەرێم.

٢- هەر هاووڵاتیەکی عێراقی کە نیشتەجێ ی دەرەوەیە بۆی هەیە تەنها بڕی (٢٥٠) دوو سەد و پەنجا گرام زێر لەگەڵ خۆی بباتە دەرەوە.

٣- هەر هاووڵاتیەکی دانیشتووی عێراق یان هەرێم لەکاتی سەفەر کردنی کـاتی (ئـیش و کـار) بـۆ دەرەوەی وولات بۆی هەیە بڕی (٥٠) پەنجا گرام زێر و (٥٠) پەنجا گرام زیو لەگەڵ خۆی ببات.

٤- بە لەبەرچاوگرتنی ماددەی چوارەمی یاسایی بانکی ناوەندی عێراقی ژمـارە (٥٦)ی سـاڵی (٢٠٠٤) وە پابەند بوون بە یاسایی سپی کردنەوەی دراو ژمارە (٩٣) ی ساڵی (٢٠٠٤) ی عێراقی ، هەر هاووڵاتیەکی عێراقی یان بیانی لەکاتی سەفەرکردنی بۆ دەرەوەی عێراق وەگەڕانەوەی بۆی هەیە بەم ڕێژەیەی خوارەوە دراو لەگەڵ خۆی ببات و بهێنێتەوە.

أ- بڕی (١٠,٠٠٠$) دە هەزار دۆلاری ئەمەریکی یاخود هەر دراوێکی بیانی کە دوای ئاڵوگۆڕکردنی پارە کە بە دۆلار لە (١٠,٠٠٠$) دە هەزار دۆلار زیاتر نەبێ لەگەڵ (٢٠٠,٠٠٠) دووسەد هەزار دیناری عێراقی.

ب- ئەگەر بڕی پارەی ئاماژە پێکراو لەو ڕێژەیە زیاتر بوو کە لەخالی (أ) داهـاتووە لـەکاتی چـوونە دەرەوەو هاتنە ناوەوە بۆ عێراق یان هەرێم دەبێت لـەرێگای بـانکی ناوەنـدی عێـراق یـان هـەرێم بگوازرێتـەوە وە لەدەروازە سنووریەکان پێویستە بەناوی کەسی پەیوەندیدارەوە بێت.

ج- ئەگەر بری پارەی ئاماژە پێکراو لەو بڕە زیاتر بوو کەلە خالی (أ) داهاتووە وە هەوڵی بردنە دەرەوەی یـان هاوردەکردنی درابێت بە شێوەیەکی نا یاسایی و قاچاغ پێویستە پارەکە لە بانکی ناوەندی هەرێم بەشێوەی أمانات دابنرێ و پاشان لەو بەرێوەبەرایەتیە گومرگیەی کە پارەکەی لێ دەستگیر کردوە بکرێت بە کێشەی گومرگی و بەپێی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی یەکلایی بکرێتەوە (ڕێژەی (٢%) لە بڕی پارەکە بکرێت بە بنەما بۆ یەکلایی کردنەوەی کێشەی گـومرگی تایبـەت بـەو بـڕە پارەیەی کە بەشێوەی نایاسایی (قاچاخ) هەنارده و هاوردەدەکرێت).

٥- بڕی (٤٠,٠٠٠) چل هەزار دینار وەر بگیرێت وەك کرێی پشکنین بۆ (١) یەك کیلۆ گرام زێر لەکاتی هێنان و بردنی بە مەبەستی ڕاگرتنی ڕەسیدی بڕ و کێشی هەناردەکراو و گەڕاندنەوەی .

٦- بڕی (١٠,٠٠٠) دە هەزار دینار وەربگیرێت وەك کرێی پشکنین بۆ یەك کیلۆگرام زیو لەکاتی هێنان و بردنی بە مەبەستی ڕاگرتنی ڕەسیدی بڕ و کێشی هەناردەکراو و گەڕاندنەوەی .

٧- بابەتەکانی ئەلماس و بەردی گران بەها لەکاتی هێنان وبردن بڕی (٧٥,٠٠٠)حەفتا و پێنج هەزار دینار وەك کرێی پشکنین وەردەگیرێت بۆ(١کغم) بەمەبەستی ڕاگرتنی ڕەسیدی بڕ وکێشی هەناردەکراو و گەڕاندنەوەی

٨- لەکاتی هاوردەکردنی زێر پێویستی بە پشکنینی کۆنترۆلی جۆری هەیە.

٩- لەکاتی بردنە دەرەوەی زێری شکاو وە هێنانەوەی دوای چاککردنەوە پێویستە ڕەچاوی ئەم خالانەی خوارەوە بکرێت:-

أ- لە هەر گەشتێکدا بازرگان بۆی هەیە تەنها بڕی (١٠٠ کگم) لە زێر لەگەڵ خۆی ببات بۆ دەرەوە وە بۆ زیو تابڕی کەفالەکەی بباتە دەرەوە ، وە پێویستە لە ماوەی (٦) شەش مانگ ئەو بڕە زێڕەی یان زیوەی کە بردویەتیە دەرەوە بیگەڕێنێتەوە ئەگەر لەو ماوەیە نەی گەڕاندەوە بکرێت بە کێشەی گومرگی بە بڕی (١٪) لە بەهای زێڕەکە یان زیوەکە بۆ هەر مانگێك سزای دواکەوتن بدرێت وە پێویستە زێڕنگر کە بازرگانی بەزێڕەوە دەکات کۆمپانیای هەبێت لە کاتی بردنە دەرەوە ، وە بۆ هاووردەکردنی پێویستە بەناوی کۆمپانیایەك تۆمار کرابێت.

ب- بۆ (١کغم) زێر بڕی (١٥,٠٠٠,٠٠٠)پانزە ملیۆن دینار کەفالەتی لی وەربگیرێت وە بۆ گەرانەوەی دەبێت لەماوەی (٩٠) نەوەد رۆژ دا بێت وەهیچ کەفیلێکی تری لێوەرناگیرێت تاکو ئەم بڕەی پاکتاو نەکات کەبردویەتی.

ج- بۆ (١کغم) زیو (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار کەفالەتی لی وەربگیرێت.

د- بۆ (١کغم) بەردی گران بەها (٣٠,٠٠٠,٠٠٠) سی ملیۆن دینار کەفالەتی لیَ وەربگیرێت .

ه- هەموو بازرگانێك ئازادە لە هاووردەکردنی زێڕ، بەڵام ڕەسید تەنها بۆ ئەو بازرگانانە دەکرێتەوە کە بەناوی کۆمپانیاوە زێڕ هاوورده دەکەن وە پێویستە ئەستۆپاکی زێر بهێنن لە باجی دەرامەت.

١٠- گەشتیاری بیانی بەهیچ شێوەیەك بۆی نیە زێرو زیو وسەرجەم بەردو کانزا گرانبەهاکان بباتە دەرەوەی هەرێم جگە لەوەی لەکاتی هاتنی رایگەیاندووە و بۆی تۆمارکراوە.

١١- لەکاتی روودانی سەرپێچی بۆ زێر و بابەتەکانی، کێشەکەی رەوانەی دادگای گومرگی بکرێت بۆ یەکلایی کردنەوەی لەو کێشانەی کە پەیوەندی بە راگەیاندنی گومرگی (بيان التصريحة) هەیە وە پێویستە نرخی زێڕ لە کاتی دەست بەسەرداگرتنی دا و بوونی بە کێشەی گومرگی بە نرخی ڕۆژ دیاری بکرێت.

١٢- هەژمارکردنی رەسیدی زێڕی ساڵی ڕابردوو بۆ ئەو کۆمپانیایانەی کە بڕی زێڕی زیاتریان هاوورده کردووە بەراورد بەو بڕەی کە هەناردەیان کردووە دوای پاکتاوکردنی قەرزی کۆمپانیا و کرێ پشکنین و کۆنترۆلی جۆری و باجی دەرامەت (٥٠٪) ی ئەو بڕە زیادەیەی کە هێناویانە وەك ڕەسیدی یەدەگ هەژمار بکرێت بە مەرجێك ڕەسیدەکە بە ناوی کۆمپانیاکەوە بێت .

بەشی پێنجەم: ئۆتۆمبێل و ئامێر

یەکەم:ئەو ئۆتۆمۆبێل و ئامێرانەی کە لە سنوورەکانی تری عێراق دێنە ناو هەرێمی کوردستان بە مەبەستی تۆمارکردن پاش دڵنیابوون لەسەرەتاکانی ئۆتۆمۆبێلەکە و بەراوردکردنی لەگەڵ ئۆتۆمۆبێلەکە کاری یاسایی بۆ ئەنجام دەدرێت لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدارەوە وە ڕەچاوی ئەم خالانەی خوارەوە دەکرێت:-

أ- مەنەفیستی عێراقی وێنەی ڕەسەن (أصلی) و شێوەو مۆری هیچ گومانی لەسەرنەبێت.
ب- پسوولەی دووبارە ئاوەدانکردنەوەی عێراق (أعادة اعمار)ی لەگەڵ بێت.
ج- پسوولەی محاسبە (٣٧أ)ی وەرگرتنی ڕەسمی گومرگی لەگەڵ بێت.
د- بەڵـێن نامـەیەك لە فەرمانگەی گومرگ بەشی یاسا بۆسەلماندنی دروستی سەرەتاکان موڵکداری خاوەنەکەی ڕێك بخرێت.
هـ- ژمارەی لاشەی (شاصی) ڕەسەن بێت و دەستکاری نەکرابێ و نەبڕابێتەوە.
و- جیاوازی ڕەسمی گومرگی لێ وەر بگیرێت، ئەگەر جیاوازی گومرگی هەبوو.
ز- چەسپاندنی خەسلەتەکانی(تثبیت مواصفات) بۆ دەکرێت بە کرێی پشکنین.
ح- بۆ دڵنیا بوون لە راستی و دروستی (صحة صـدور) سەرەتاکان پێویستە بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچـۆی هەرێم لەلای خۆیەوە ئاگاداری لایەنی پەیوەندیداربکات بۆ ئەم مەبەستە.

دووەم :ڕێگا دەدرێت بە کەل و پەڵ و یەدەگی ئۆتۆمبێل و ئامێری نوێ بچێتە دەرەوەی هـەرێم بـە مـەرجێك مەنەفێستی هەبێت و سەرەتاکان بیسەلمێنی کە لەدەرەوە هاتوون.

سێیەم :بۆ پەیڕەوکردنی مۆدێل لە بەرواری ٩/١ ی هەموو ساڵێك مۆدێل دەگۆرێت وە مۆدیلێك سەر دەکەوێت لەکاتی هاتنی ئۆتۆمبێل وئامێر بۆ ناوهەرێمی کوردستان.

چوارەم :لەکاتی هاوردەکردن پێویستە بازرگان مۆڵەتی هاوردەی تایبەت بە ئۆتۆمبێلی هـەبێت ، جگـە لـەو ئۆتۆمبێلانەی کە بە لێخورین دێت وەك ئۆتۆمبێلی (زرپۆش-درع).

پێنجەم:لەکاتی هاوردەکردنی ئۆتۆمبێل پێویستی بە رەزامەندی کۆنترۆڵی جۆری هەیە . جگە لە ئۆتۆمبێلی زری پۆش (درع) و ئۆتۆمبێلی بارهەڵگر لە سەروی (٣) سێ تەن.

شەشەم :سەبارەت بەو ئۆتۆمبێل وئامێرانەی لە دام ودەزگاکانی میری دەفرۆشرێن بە زیادکردنی ئاشکرا ئەگەر ئاماژە نەدرابوو بە وەرگرتنی ڕەسمی گومرگی، دەبێت پەیڕەوی ئەم خاڵانەی خوارەوە بکرێت:-

أ- ئەو ئۆتۆمبێل وئامێرانەی تۆمارکراون لەبەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆ کانی هەرێم کڕابـێ بـۆ مـیری وپـاش چەندساڵ دەفرۆشرێتەوە بە زیادکردنی ئاشکرا دەبێت موڵـکداریەکەی بچەسـپێت بـۆ ئـەو کەسـەی کـە کڕیویەتی بەئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆ.
ب- ئەوئۆتۆمبێل وئامێرانەی لەدەرەوە هاتوون و تۆمار نەکراون لەبەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆکانی هەرێم، کڕابن بۆدەزگاکانی میری پاشان فرۆشرابن بەزیادکرنی ئاشکرا دەبێت بە پێی ئەومەرجانە کە لە زیادکرنی ئاشکرا بڕیاری لە سەر دراوە کاری بۆ ئەنجام بدرێت.
ج- ئەو ئوتومبێل و ئامێرانەی ژمارەی میریان بەستووە کە دەفرۆشـرێنەوە بـە زیـادکردنی ئاشـکرا ئەگـەر مۆدیلەکانیان لە ساڵی (١٩٩٥) کەمتر نەبوو بە تۆمار دەفرۆشرێن وە لەگـەڵ تێپـەربوونی هـەر سـاڵێك مۆدێلێك بەرز دەکرێتەوە لە خوار ئەو مۆدیلە بە هەڵوەشاوە (تەرقین قید) دەفرۆشرێت.

د- ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی بە زیادکردنی ئاشکرا دەفرۆشرێن مۆدیلەکانیان بەپێی ڕێنماییە کارپێکراوەکان کاری تۆماریان بۆ ئەنجام دەدرێت دوای وەرگرتنی ڕسمی گومرگی بەپێی پێناسە کە لە لایەن (هێزی عێراقی یان کوردستان یان ڕێکخراوەکان یان هەر لایەنێکی تری نا حکومی) دەفرۆشرێن دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ و دارایی.

حەوتەم: ئەو ئۆتۆمبێلانەی مۆدیلی نویێ لە سەر ساڵی هەموو ساڵێك بە پێی ژمارە لاشەیان ڕێگای پێبدرێت وە ئەو ئۆتۆمبێلانەی لە ناو ژمارەی لاشەیان دیاری نەکراوە لە سەر بەرواری بەرهەم هێنانی ئۆتۆمبێلەکە ڕێگای پێ بدرێت.

هەشتەم: چۆنیەتی چارەسەرکردنی کێشە گومرگیەکانی تایبەت بە ئۆتۆمبێل و ئامێر کە گۆڕانکاری تێدا دەکرێت لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی هاتووچۆ ئاڕاستەی هەرسێ بەڕێوەبەرایەتیە گومرگیەکانی (هەولێر و دهۆك و سلێمانی) دەکرێت .

أ- ئەو ئۆتۆمۆمبێل وئامێرانەی گۆڕانکاری لە کابینەی (قمارە) ، لاشە (شاصی) ، کرابێت بەمەرجێك بەڵگەنامەی ڕەسمیان هەبێت تەنها لاشە و پلێتەکەی ڕەسەن بێت چەسپاندنی خەسڵەتەکانیان (تثبیت مواصفات) یان بۆ دەکرێت و کرێی پشکنینیان لێوەردەگیرێت بەبڕی (١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار.

ب- پشکنینی ئۆتۆمبێلی (تایبەت و تاکسی) بڕی (٥٠٠٠) پێنج هەزار دیناریان لێوەربگیرێت.

ج- ئەو ئۆتۆمبێلانەی لاشە (شاصی) و قەمارەیان جیاوازنیە واتە یەك پارچەن ئەگەر پلێتی قەمارەی کەوتبوو پێویستە دروشمی(شعاری) گومرگی لەلای شوفێربدرێت بەسزای گومرگی.

د- ئەو ئۆتۆمۆبیلانەی تۆمار کرابوون لە بەرێوەبەرایەتی هاتووچۆی (هەولێر- سلێمانی- دهۆك - هەڵەبجە) مامەڵەی مراندنیان واتە (ترقین قید) یان بۆ دەکرێت لەلایەن خاوەنەکانیانەوە ئەگەر لاشەیان ڕەسەن بێت یان دەست کاری کرابێت یان بڕابێتەوە دەبێت ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ/ بەرێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆی هەبێت ئینجا بەرێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەنددار کاری یاسای بۆ ئەنجام دەدات بە بێ ناردن بۆ دادگای گومرگی پاشان بەرێوەبەرایەتی هاتوو چۆی پەیوەندیداری لێ ئاگادار دەکاتەوە کاری هەلوەشاندنەوەی بۆ ئەنجام دەدات.

ه- ئەو ئۆتۆمۆمبێل وئامێرانەی ساڵیانەی (سنوی) هەیە تۆمارن لە بەرێوەبەرایەتی هاتووچۆکان، لاشە(شاصی) و کابینە (قمارە) یان جیاوازە واتە لەیەك جیادەکرێتەوە ئەگەر شاصیان بڕابێتەوە یان ژمارەکانیان دەستکاری کرا بێت هیچ کارێکییان بۆ ئەنجام نادرێت تەنهادەبێ لە ڕێگای دادگای گومرگی بێت بەپێی یاسای گومرگی عێراقی هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکرێت.

و- ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی کابینە (قەمارەیان) لێك جیا دەکرێتەوە لەگەڵ لاشەی کابینەی گۆڕاوە یا کابینەی بڕاوەتەوە یان پلیتەی کابینەی دەست کاری کردوە و ئەوا دەبێت ڕەوانەی دادگای گومرگی بکریت.

نۆیەم : ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی لاشە و کابینـەیان لێـك جیـا ناکرێتـەوەو بڕاونەتـەوە دەبێـت تـەنها بـۆ هەڵوەشاندنەوە بێت بەمەرجێك خاوەنی داوا بکات لە فەرمانگەی داد نووسی بەلینامە بدات ئینجـا کاری یاسایی لە فەرمانگەی گومرگی پەیوەندیداربۆ بکرێت بە رەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ.

دەیەم : بۆ ئەنجامدانی کاری گومرگی یان یاسایی بۆ ئەو ئوتۆمبێلانەی کە تۆمارکراون پاشان گۆرانکاریان تێدا نەکریت، سزاکەیان بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت.

١- گۆرینی ڕەنگەکەی (اللون) بۆ ئەو ئۆتۆمبێلانـەی کـە دوای تۆمـارکردن ئـەنجام ئـەدریت (٢٪)ی رەسمـی گومرگیەکەی × (٢) دەکرێت.

٢- ئەو ئوتۆمبێلانەی کە لاشە (شاصی) و کابینە (قمارە) یان جیاواز نیە (بەلـەمن) دەسـکاری پلیتـەیان کرابێت وە ژمارەی حفریان رەسەن بیت ٢٪ وەرسمی گومرگی ×٢ دەکرێت.

٣- دەسکاری پلیتەی کابینە (قمارە) لە ئەنجامی کۆن بون یان دەعم ...هتد ژمارە شاصی قمارە یان جیاوازە (٥٪) ڕەسمی گومرگیەکەی ×(٢) دەکرێت.

٤- ئەگەر ژمارەی لاشە(شاصی) دەستکاری کرابێت یان چاپی دەرەوە بێت سزاکەی بە ڕێژەی (١٠٪) رەسمی گومرگی ×(٢) دەکرێت بەلاّم ئەگەر ژمارەی لاشە (شاصی) لە ئەنجامی دەعم یـان خۆرکـەو کـۆن بـوون دەستکاری کرابێت سزاکەی بە ڕێژەی (٥٪) رەسمی گومرگی ×(٢) دەکرێت.

٥- ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە ژمارەی (شاصی) یان رەسەنە و زیاتر لە جێگەیەك پلیتی قمارەیان هەیە لە کـاتی کەوتنی یەکیك لە پلیتەکان، تەنها چەسپاندنی خەسلەتەکانی (تثبیت مواصفات) بۆ بکرێت.

٦- ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە لاشەو کابینەیان کە لیك جیاناکریتەوە (بەلەمن) زیاتر لە جیگەیەك ژمارەی شاصی و پلیتەیان هەیە ئەگەر دەسکاری یەکێك لە ژمارەکان کرابوو لە جێگەکەی تر رەسەن بوو، ئۆتۆمبێلەکەش براوە نەبوو چەسپاندنی لە خەسلەتەکانی (تثبیت مواصفات) بۆ بکرێت .

٧- ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە بەشێوەی نایاسایی دەسکاری ژمارەی (شاصی) یان کراوە یان شاصی گۆراوەو سەرەتا (اولیات)ی یاسایی نیە بە یاسای گومرگی عێراقی مامەڵەی لەگەڵ بکرێت .

٨- ئەو ئۆتۆمبێلانەی بەهاکەیان لە پێناسەدا نیە پلێتەکەیان کەوتووە (٥٪) رەسمی گومرگی ×(٢) دەکرێـت بەهاکەی بەلیژنە دیاری دەکرێت.

٩- بۆدی لۆری، بۆدی گەلاّبە، عارەبانەی تەنکەر، عارەبانەی فـلات ئەگـەر دروسـتکراوی نـاوخۆ بێـت یـان لەشارەکانی تری عێراق دروست کرابێت ، بە پێی پێناسە رەسمی گومرگیەکـەی دیـاری دەکرێـت، دواتـر بەڕێژەی (٥٪) ڕەسمی گومرگیەکەی × (٢) دەکرێت.

لەکاتی ئەنجام دانی کاری یاسایی، وەك سزا بە مەرجێ ئەو گۆڕانکاریە ژمارە و دروشمی گومرگی لێ بدرێت.

١٠- لاشەی عارەبانە ئەگەر پلێتەکەی دەست کاری کرابوو وە حفری لاشەی رەسەن نەبوو یاخود حفری لاشـەو پلێتەکەی دەست کاری کرابوو پێویستە رەوانەی دادگای گومرگی بکرێت.

١١- ئەگەر حەفری لاشەی عەرەبانە ڕەسەن بوو وە پلێتەی نەبوو چەسپاندنی خەسلەتەکانی بۆ دەکرێت بەکرێی پشکنین
١٢- عارەبانەی ترێلە کە دروستکراوی بیانیە و سەرەتای نیە و ژمارەی لاشەی ڕەسەنە و دەستکاری نەکراوە دەبێ ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆی هەبێت ئینجا کاری تۆماری بۆ دەکرێت ، بەهاکەی دەخەملێنرێت بەرێژەی(٥٪) ی بەهاکەی ڕەسمی گومرگی لێ وەردەگیرێت.
١٣- هەر عارەبانەیەك ئەگەر حفری لاشەی نەبوو لاشەی تەنها پلێت بوو پلێتەکە ڕەسەن بوو پلێتەکەی بۆ بکرێت بە ژمارە و دروشمی گومرگی ، لەبەر ئەوەی پلێتەکەی قابیلی کەوتن و لێبوونەوەیە.
١٤- لاشەی عارەبانەی (ترێلە) ئەگەر ژمارەی لاشەی لەسەر حەفر و پلێتە بوو حەفرەکەی ڕەسەن بوو بەڵام پلێتەکەی دەستکاری کرابوو یان کەوتبوو تەنها کرێی پشکنینی لێوەر دەگیرێت پنتە و دروشمی لێ نادرێت ژمارەی ڕەسەنی سەر عارەبانەکەی بۆ دەچەسپێندرێت.
١٥- ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی ڕێگایان پێ دەدرێت بۆ ناو هەرێم پاشان لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی هاتووچۆ لە کاتی پشکنیندا دەردەکەوێت ژمارەی لاشەیان ڕەسەن نیە پێویستە ڕەوانەی ئەو دەروازەیە بکرێتەوە کەلێوەی هاتووە بەمەبەستی لێکۆڵینەوە وەدواتر بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ ئاگادار بکرێتەوە ئینجا ڕەوانەی بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار بکرێت بەمەبەستی پێدانی ژمارە ودروشمی هەرێم بۆ لاشەکەی.
١٦- گۆڕینی ئۆتۆمبێلی (خەباتە) بۆ ئۆتۆمبێلی بار هەڵگر پێویستی بە ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ هەیە.
١٧- ئەو ئۆتۆمبیل و ئامێرانەی کە دەکرێتە کێشەی گومرگی وە ئەگەر کیلومەتر سفر بوو لەسەر بەهای پێناسەی گومرگی بەهاکەی دیاری دەکرێت وە ئەگەر بەکار هاتبوو لە ڕێگای لێژنەیەکەوە بەهاکەی بۆ دیاری دەکرێت.

یانزە:

أ- گۆڕینی کابینە (قمارە) یان لاشە (شاصی) قەدەغەیە جگە لەو کابینە (قمارە) یان لاشە کە سەرەتایان هەیە کە دەیسەلمێنێ لە دەرەوە هاتووە یان بە نووسراوی ترقین قید لە مەزادی ئاشکرا کڕاوە پاشان کابینە کۆنەکە پان بکرێتەوە وە لاشە کۆنەکە پارچە پارچە بکرێت لە لایەن بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار.
ب- بۆ هێنانی کابینەی ئۆتۆمبێلی بارهەڵگر لە دەرەوەی هەرێم کۆنووسی پشکنینی بۆ ڕێك دەخرێت لەلایەن لیژنەی هاوبەشی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ و بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆ پاشان بە نووسراو ئاڕاستەی ئەو دەروازەیە دەکرێت کە کابینەکەی لێ دێتە ناو هەرێم.

دوانزە: ئەو ئۆتۆمبێل و ئامیرانەی بێ ژمارەن و بێ سەرەتان وەزارەتی ناوخۆ داوا دەکات تۆمار بکرێن یان تۆمار کراون بەپێی بڵاونامەی ژمارە (٦)ی ساڵی (٢٠٠٣) و بەپێی ڕێنماییەکانی بەشی پێنجەم خاڵی (٥) هەڵسوکەوتیان لەگەڵ دەکرێت وە ئەگەر دەستکاری ژمارەی لاشەیان (شاصی) کرابوون دەبێ ڕەوانەی دادگای گومرگی بکرێن.

سیانزە: ئەو ئۆتۆمبێلانەی تۆمار کراون یان ژمارە کاتێن لە بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی شارەکانی هەرێمی کوردستان خاوەنی دەیەوێ بیباتە دەرەوەی هەرێم بەیەك جاری پاش وەرگرتنی ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆ بۆ ئۆتۆمبیلی تۆمارکراو بە وەرگرتنەوەی سالآنە و تابلۆ و کوژانەوەی سەرەتاکان بەپێی پێناسە ڕەسمی گومرگیان لێ وەردەگیرێت وە ئەگەر مۆدیلیان لە خوار پێناسەی گومرگی بوو بەهاکەی دەخەملێنرێن بەڕێژەی (١٪) ڕەسمی گومرگی لێ وەردەگیرێت.

چواردە: ئەو ئۆتۆمبێلانەی تەمەنیان (٤٠) چل ساڵە وەك پاشماوە وەکو(اثار) قەدەغەیە بچێتە دەرەوەی هەرێم.

پانزە: ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی دێنە ناو هەرێمی کوردستان ئەگەر هەڵە لە ژمارەی لاشەیان لەگەڵ مەنەفێستەکەی هەبێت لە بەڕێوەبەرایەتی گومرگی (هەولێر و دهۆك و سلێمانی و هەڵەبجە) بۆیان ڕاست بکرێتەوە بە مەرجێك ئەو ژمارە هەڵەیە کاریگەری لە سەر گۆڕینی مۆدیل نەبێت وە ئۆتۆمبێلی کیلۆ مەتر سفر ئەگەر (٣) سێ ژمارەی لاشە سەرەتاییەکەی پێکەوە هەڵە بوون یان هەشتەمین ژمارە کە مۆدیل دیار دەکات هەڵە بێت پێویستە ڕەوانەی دەروازەی ئەو سنوورە بکرێتەوە کە لێوەی هاتۆتە ناو هەرێم بۆ ڕاست کردنەوەیان .

شانزە: بۆ هێنانی ئۆتۆمبێلی زرییۆش (درع) بۆ ناو عێراق و هەرێم پێویستە ڕەچاوی ئەم خاڵ و مەرجانەی خوارەوە بکرێت بۆ هەر کەسێك و هەر کۆمپانیایەك :-

أ- وەزیری ناوخۆ بۆی هەیە دەسەڵات بدات بۆ ڕێگاپێدانی هاووردنی ئۆتۆمبێلی زرییۆش (درع) .

ب- ئۆتۆمبێلی ناوبراو لە بڕگەی (أ) تۆمار دەکرێت لە تۆمارگەی تایبەتی بڕوادار لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆی عێراق یان هەرێم لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە بەرواری هاتنی.

ج- پێویستە فەرمانگەکانی میری و هاووڵاتیان و کۆمپانیاکانی کەرتی تایبەت و تێکەڵاو وەلایەنەکانی تر هەستن بە تۆمارکردنی ئۆتۆمبێلی زرییۆش (درع) کە تایبەتە بە خۆیان وە پێشوو تر تۆمار نەکراوە یان گۆڕانی بە سەردا هاتووە (تحویر) لە ئۆتۆمبێلی ئاسایی بۆ زرییۆش لە تۆمارگەیەکی تایبەتی باوەڕپێکراو لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆ.

د - پێویستە ڕەزامەندی بەڕێوەبەری گشتی هاتووچۆ یان دەسەڵات پێدراو وەربگیرێت لە کاتی گواستنەوەی مولکیەتی زرییۆش لە فرۆشیار بۆ کڕیار وە هەروەها (تحویر) کردنی ئۆتۆمبێلی ئاسایی بۆ ئۆتۆمبێلی زرییۆش یان گۆڕینی بۆ ناوی کەسێکی تر.

هـ- بەڕێوەبەری گشتی هاتووچۆ بۆی هەیە بڕیارەکانی (احکام)ی یاسایی هاتووچۆی ژمارە (٨٦)ی ساڵی (٢٠٠٤) جێ بە جێ بکات لە سەر ئەو کەسانەی سەرپێچی لەو بڕیارە دەکەن.

و- لەکاتی گۆڕینی ئۆتۆمبێلی ئاسایی بۆ زرییۆش دەبێت ئۆتۆمبێلەکە بنێردرێتە بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ بەپێدانی رەزامەندی لە بەرێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار پشکنینی لە سەر بکرێت وە ڕەسم لەو پارچانەی کە گۆردراوە وەربگیرێت.

ز- بڕیارەکە ئەو ئۆتۆمبێلە زرێپۆشانە ناگرێتەوە کە بەشێوەی هێنانی کاتی (ادخال كمرك مؤقت) هاتۆتە ناو هەرێم بە مەرجێك بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆ بکات بەو ژمارە کاتیە و جۆرو ژمارەی لاشەو مۆدێلەکەی دراوەتە ئۆتۆمبێلی دیاری کراو وە ناونیشانی ئەو لایەنەی کە بەکاری دەهێنێ لە ماوەی (٣٠) سی رۆژ.

ر- وەزارەتی ناوخۆ بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ئابووری ڕێنمای پێویست دەردەکەن بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی بڕیارەکە.

ج- بۆ ئۆتۆمبێلی زرێپۆش کاتێ گۆڕانکاری تێدا دەکرێت (دووقات) سزای لێ وەردەگیرێ.

حەڤدە: ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی ژمارەی لاشەیان دەستکاری کراوە یان بۆ هەر گۆڕانکاریەکی تر ڕەوانەی دادگای گومرگی دەکرێن لای خاوەنەکانیان بمێنێتەوە پاش وەرگرتنی کەفالەتی دادنووس بە بەهای ئۆتۆمبێلەکە تاوەکو کێشەکەی لە دادگای گومرگی تەواو دەبێت.

هەژدە: ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی دێنە ناو هەرێم پاشان خاوەنەکانیان ڕەخنەیان هەیە لە سەر مۆدێلەکانیان پێویستە بۆ چارەسەر کردنی کێشەکانیان سەردانی ئەو دەروازەیە بکەن کە ئۆتۆمبێلەکەی لێوەهاتۆتە ناو هەرێم بەمەرجێك دیاری کردنی مۆدیلەکەی لەسەر پێکهاتەکانی نەبێت.

نۆزدە:

أ- ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە گەشتیاران لە کاتی هاتنیان بۆ ناو هەرێم لەگەڵ خۆیان دەیهێنن مۆدێلەکانیان لە خوار مۆدیلی ڕیگا پێدراوە ئەگەر خاوەنەکەی نەیویست بیگەڕێنێتەوە دەبێ تەنازول بکات و دەستی بە سەر دادەگیرێت و (مصادرة) دەکرێت بەپێی یاسایی گومرگی عێراقی .

ب- هەر ئۆتۆمبێلێك گەشتیار لەگەڵ خۆی دەیهێنێت مۆدیلی ڕێگا پێدراوە خاوەنەکەی داوادەکات نەیگەڕێنێتەوە پێویستی بەو مەرج و بەڵگەنامانە هەیە :-

١- دەبێ بە لێخورین هاتبێت.

٢- مەرجەکانی کوالیتی کۆنترۆلی هەبێت.

٣- ساڵیانەکەی رەسەن بێت کە بیسەلمێنێ بەناوی ئەو کەسەیە.

٤- ئەو کەسە پێویستە عێراقی بێت و بەڵگانامەی عێراقی هەبێت.

٥- بە وەکالەت نابێت و بۆ کۆمپانیاش نابێت.

٦- پێویستی بە مۆڵەتی هاوردن نیە.

بیست:

أ- دانانی لیژنەی هاوبەش لە نێوان بەڕێوەبەرایەتی گومرگی (هەولێر و دهۆك و سلێمانی و هەڵەبجە) و بەڕێوەبەرایەتیەکانی هاتووچۆی پەیوەندیدار بۆ چارەسەرکردنی هەر کێشەیەکی ئۆتۆمبێل کە ڕۆژانە دێتە پێش.

ب- بۆ هەر پێشهاتێك و كێشەیەكی ئۆتۆمبێل و ئامێر لە دەروازە سنووریەكان دێتە پێش بە لیژنەی هاوبەش لە ئاستی پارێزگاكان لەگەڵ دەروازە سنوریەكان بریاری لە سەر دەدەن وە ئەگەر نەتوانرا چارەسەری بكەن بە لیژنەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ و بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆ بڕیاری لە سەر دەدەن .

بیست و یەك: ئەو ئۆتۆمبێلە بارهەڵگر و ئامێرانەی كە دێنە ناو هەرێم ژمارەی لاشەیان خۆركە لێی داوە و ڕەسەنە هەندێك ژمارەیان دیارە مۆدیلەكەیان رێگاپێدراوە پێویستە لە سەرەتاكانی لەو دەروازەیەی كە لێی دێتە ناو هەرێم ئاماژەی پێ بدرێت لە ناو مەنەفێست وە ئەگەر مۆدیل لەسەر ژمارەی لاشە دیاری بكرێت ژمارەكانی دیار نەبوون رێگای پێنادرێت

بیست و دوو: ئەو هاوولاتیانەی كە بە ئۆتۆمبێلی تایبەتی خۆیان دێنە ناو هەرێمی كوردستان بەپێی ئەم خالانەی خوارەوە هەڵسوكەوتیان لەگەڵدا بكەن :-

١- لە جیاتی وەرگرتنی پاسەپۆرت مۆرێكی تایبەتی بە هێنانی ئۆتۆمبێل لە پاسەپۆرتەكەیان بدرێت لەلایەن بنكەی پاسەپۆرتەوە وە جۆرو مۆدیل و ژمارەی لاشە لەسەر پاسەپۆرتەكەی تۆمار بكرێت .

٢- لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گومرگەوە پشكنینی ئۆتۆمبێلەكە بە خەسڵەتەكانیەوە لە فۆرمێكی تایبەت رێك بخرێت.

٣- لەكاتی گەڕانەوەیان لە هەر دەروازەیەكی زەمینی و ئاسمانی و دەریایی ڕیگایان پێ نەدرێت لە چوونە دەرەوەیان تاكو ئۆتۆمبێلەكە دەگەڕێننەوە.

٤- لەكاتی هاتنە ژوورەوەی ئۆتۆمبێلی گەشتیاری بیانی/ بۆ ناو هەرێم ناو نیشانی تەواوی وەربگیرێت ژمارەی پاسپۆرت و ژمارەی مۆبایل بخرێتە سەر فۆرمی پشكنینی ئۆتۆمبێلەكە .

بیست و سێ: دەفتەری رێپێدانی گەڕانی ئۆتۆمبێل (دفتر رخصة تجوال السیارات) .ئەو هاولاتیانەی دانیشتووی هەرێمی كوردستانن بەئۆتۆمبێلی تایبەتی خۆیان سەفەر دەكەن بۆ دەرەوەی هەرێم بۆ پێدانی دەفتەری گەڕانی ئۆتۆمبێل (رخصة تجوال) لەبەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار ڕەچاوی ئەم خالانەی خوارەوە بكرێت :

١- پێویستە خاوەنی ئۆتۆمبێل و بریكارەكانی هەڵگری ڕەگەزنامەی عێراقی بن .

٢- دەبێت ئۆتۆمبێلەكە لە بەڕێوەبەرایەتیەكانی هاتووچۆی شارەكانی هەرێم تۆمار كرابێت .

٣- پێویستە خاوەنی ئەو ئۆتۆمبێلانەی كە لە هەرێمی كوردستان دەردەچن داواكاری پێشكەش بە بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار بكەن بۆ پێدانی دەفتەری رێپێدانی گەڕانی ئۆتۆمبێل .

٤- نیشانەی گلدانەوە (علامة حجز) لە سەر ئۆتۆمبێلەكە دادەنرێت لە بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار، دوای ئەوەی بەڕێوەبەرایەتی گومرگ نووسراوێك ئاراستەی ئەو بەڕێوەبەرایەتیە دەكات، بۆ دڵنیابوون لە سەرەتاكان و ئەنجام نەدانی مامەڵەی فرۆشتن وبەناو كردن بۆ ئۆتۆمبێلەكە تا وەكو بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار ئاگاداریان دەكاتەوە لەگەڕانەوەی ئۆتۆمبێلەكە.

٥- بۆ ئۆتۆمبێلی میری دەبێت نووسراوی فەرمی لە وەزارەتی داواکار ئاڕاستەی بەڕێوەبەرایەتی گومرگ بکرێت بە واژووی وەزیر یان بریکاری وەزیر .

٦- خاوەن ئۆتۆمبێل بۆی هەیە داوا لە بەڕێوەبەرایەتی گومرگ بکات بۆ گۆڕینی ناوی شـوفێرەکان و پێـدانی دەفتەرێکی ڕێپێدانی گەڕانی نوێ بە مەرجێك بەهای دیاری کراوی دەفتەرەکە بدات .

٧- لەکاتی پوچەڵ کردنەوەی دەفتەری گەڕانی رێگـا پێـدانی ئوتۆمبێـل پێویسـتە خـاوەنی ئۆتۆمبێـل یـان بریکارەکەی ئامادەبێت وە ئەگەر هـات و خاوەنکـەی ئامادەنـەبوو پێویسـتە پاسـەپۆرت و ئۆتـۆمبێلی مەبەسەت کراو بهێنێت دواتر دەفتەری ڕێگاپێدانەکەی پێ بدرێت.

٨- بڕە پارەی دیاری کراو وەردەگیرێت بۆ رێکخستنی دەفتەری ڕێپێدانی گەڕانی ئۆتۆمبێل بەم شێوەی خوارەوە:

أ- بۆ ئۆتۆمبێلی بارهەڵگرو کرێ و تایبەت بڕی (١٦٠,٠٠٠) سەد و شەست هەزار دینـار وەر دەگیرێـت بـۆ دەفتەری ماوەی (٣) سێ ساڵی.

ب- بۆ ئۆتۆمبێلی بارهەڵگر و کرێ و تایبەت بڕی (١٢٠,٠٠٠) سەد و بیست هەزار دینار وەر دەگیرێـت بـۆ دەفتەری ماوەی (٢) دوو ساڵی.

ج - بۆ ئۆتۆمبێلی بار هەڵگر و تایبەت یان کرێ بڕی (٨٠,٠٠٠) هەشتا هەزار دینار وەردەگیرێت بۆ دەفتەری ماوەی (١) یەك ساڵی .

د- کرێی پشکنین ، بەبڕی (٤٠,٠٠٠) چل هەزار دینار وەردەگیرێت بۆ یەك سەفەر وبۆ ماوەی (٦)شەش مانگ

ه - لەکاتی دەرچوون و گەڕانەوەی ئۆتۆمبێل لە دەروازەکان کرێی پشکنینی بە بڕی (٧٥٠٠) حەوت هەزار و پێنج سەد دیناری لێ وەردەگیرێت .

و- لەکاتی وون کردنی دەفتەری ڕێپێدانی گەڕانی ئۆتۆمبێـل دەبێـت مامەڵـەی وون بـوونی بـۆ بکرێـت لـە فەرمانگەی پۆلیس دواتر سزای وون بوونی دەفتەرەکەی لێ وەردەگیرێت بە بڕی(٧٥٠٠٠) حـەفتا و پێـنج هەزار دینار

ز- دوای (١) یەك مانگ لە بەسەرچوونی ماوەی دەفتەرەکە سزای دواکەوتن بۆ هەر ڕۆژێك بڕی (١٠٠٠) یەك هەزار دینار وەردەگیرێت بۆ ماوەی (١) یەك سـاڵ وە لـە دوای ئـەو ماوەیـە بـڕی (٥٠%) ی لـە سـزاکە داشکاندنی بۆ بکرێت.

ر- ئەو هاووڵاتیانەی دەفتەری گەڕانی ئۆتۆمبێلیان (رخصة التجوال) دەرهێنـاوە و هـیچ سـەفەرێکیان پـێ نەکردووە لە هەر ڕێکەوتێك بێت لە سزای دواکەوتنیان دەبووردرێن بەمەرجێك دەفتەرەکەیان وون نەکردبێ.

ح- لەکاتی نەگەڕانەوەی ئۆتۆمبێلەکە دوای ئاگادار کردنەوەی خاوەنەکەی لە لایەن بەڕێوەبەرایـەتی گـومرگ ئەگەر خاوەنەکەی لە ماوەی مانگێك دوای ئاگادار کردنەوە پابەند نەبوو بەگەڕانەوەی ئۆتۆمبێلەکەی بەپێی مـاددەی(١٩١-١٩٢)ی یاسـایی گـومرگی ژمـارە (٢٣ سـاڵی ١٩٨٤) ڕێوشـوێنی یاسـایی بەرامبـەر دەگیرێتەبەر.

خ- بەڕێوەبەرایەتی گومرگی دەروازە فەرمیەکان بۆیان هەیە دەفتەری یەك سەفەری ڕێپێدان بدەن بەو ئۆتۆمبێلانەی تایبەتن لە دوای گەڕانەوەیان دەفتەرەکەیان لێ وەردەگیرێتەوە .

ن- ئەو ئۆتۆمبێلانەی دەفتەری ڕێپێدان وەردەگرن، ئەگەر لە دەرەوەی وولات دەستی بەسەر داگیرا بە تۆمەتی دزیاری یاخود هەر تاوانێکی تر پێویستە بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندار بگەڕێتەوە بۆ بڕیاری دادگا، دواتر ڕەزامەندی بەڕێوەبەری گشتی گومرگی پێ وەربگیرێت بۆ پوچەڵ کردنەوەی (إبطال) دەفتەرەکە .

س- ئەو هاوولاتیە بیانیانەی کە لە کوردستان نیشتەجێن وە ئۆتۆمبێلی هەرێمی کوردستانیان بە ناوە یان بەناوی کۆمپانیاکەیانە ڕێگایان پێ دەدرێت بۆ سەفەر کردن بۆ دەرەوەی هەرێم کە وەزارەتی ناوخۆی هەرێم ڕەزامەندی دابوو بە نووسراویان ژمارە (١٢٣٦٧) لە ٢٠١١/٦/٦ وە بە نووسراوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ بە ژمارە (٦٢٠٨) لە ٢٠١١/٦/٢٧ گشتاندن کراوە بە مەرجێك کفالەت بدات ئۆتۆمبێلەکە بگەڕێنێتەوە ، ئینجا دەفتەری ڕێگاپێدانی (رخصة تجوال)ی پێبدرێت .

ع- بەهای ئۆتۆمبێلەکە بەپێی خشتەی دیاری کراوی ناو ئەم ڕێنماییە دیاری دەکرێت وەکاری کەفالەت و کەفیلەکە بەپێی یاسای داد نووسی ژمارە (٣٣)ی ساڵی ١٩٩٨ی عێراقی دیاری دەکرێت .

خشتەی دیاری کردنی بەهای ئۆتۆمبێل بۆ دەفتەری گەڕانی ئۆتۆمبێل

ئۆتۆمبێلی صالۆن هەموو جۆرێك + استیشن نزم					
١	مۆدیل	٢٠٠٠ بۆ خوارەوە	٢٠٠١تاوەکو ٢٠٠٩	٢٠١٠تاوەکو ٢٠١٢	٢٠١٣ بۆ ٢٠١٤
	بەها	٤ ملیۆن	٦ ملیۆن	٨ ملیۆن	١٠ ملیۆن

ئۆتۆمبێلی استیشن (بلند)					
٢	مۆدیل	٢٠٠٥ بۆخوارەوە	٢٠٠٦تاوەکو ٢٠١٠	٢٠١١تاوەکو ٢٠١٢	٢٠١٣ بۆ ٢٠١٤
	بەها	٦ ملیۆن	٨ ملیۆن	١٠ ملیۆن	١٢ ملیۆن

ئۆتۆمبێلی تویوتا لاندگروز استیشن لەم بابەتانە گران بەها بێت					
٣	مۆدیل	٢٠٠٥ بۆخوارەوە	٢٠٠٦تاوەکو ٢٠١٠	٢٠١١تاوەکو ٢٠١٢	٢٠١٣ بۆ ٢٠١٤
	بەها	٨ ملیۆن	١٠ ملیۆن	١٢ ملیۆن	١٥ ملیۆن

ئۆتۆمبێلی بار هەڵگر هەموو جۆرێك جگە لە پیك اب					
٤	مۆدیل	٢٠٠٠ بۆخوارەوە	٢٠٠١تاوەکو ٢٠٠٤	٢٠٠٥تاوەکو ٢٠٠٨	٢٠٠٩ بۆ ٢٠١٤
	بەها	٨ ملیۆن	١٠ ملیۆن	١٢ ملیۆن	١٥ ملیۆن

ئۆتۆمبێلی پیکاب هەموو جۆرێك				
مۆدیل	٢٠٠٠ بۆ خوارەوە	٢٠٠١ بۆ ٢٠٠٤	٢٠٠٥ بۆ٢٠٠٨	٢٠٠٩ بۆ ٢٠١٤
بەها	٦ ملیۆن دینار	٨ ملیۆن دینار	١٠ ملیۆن دینار	١٢ ملیۆن دینار

تێبینی/ بۆ هەر مۆدیلێك لە دوای ساڵی ٢٠١٤ بۆ سەرەوە بڕی (١,٠٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن دینار دەچێتە سەر بەهاکەی .

بیست و چوار: عارەبانە ئەگەر حەفری لاشەی نەبوو تەنها پلێتەی هەبوو وە پلێتەکەشی دەستکاری کرابوو لە سنوورەکان ڕێگایان پێ نەدرێت بۆ ناو هەرێم .

بیست و پێنج:

أ- ئەو ئۆتۆمبیل و پاسانەی کە وەك کرێ و تایبەت کار دەکەن لە دەروازە سنووریەکان بۆ ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ ڕێگایان پێ دەدرێت ئەگەر لەو ماوەیەی کە بۆیان دیاری کراوە دوا بکەون بۆ هەر ڕۆژێك بڕی (٣٠٠٠) سێ هەزار دیناریان لێوەربگیرێت .

ب- ئەو هاووڵاتیە بیانیانەی بە ئۆتۆمبێلی تایبەتی خۆیان دێنە هەرێمی کوردستان و کار دەکەن یان کۆمپانیایان هەیە ڕێگایان پێدەدرێت بۆ ماوەی (٦) شەش مانگ بمێننەوە بە مەرجێك ماوەی ئیقامەکەیان یەکسان بێت و بەسەر نەچوویێت .

بیست و شەش:

١-هێنانی جامی ئۆتۆمبێلی زرێپۆش (درع) دەبێ ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆی هەرێمی هەبێت بەپێی پێناسەی گومرگی ڕەسمی گومرگی لێوەردەگیرێت .

٢-دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ ئۆتۆمبێلی زرێپۆش (درع) دووجار (دووقات) ڕەسمی گومرگی لێ وەردەگیرێت کە لە پێناسەدا دیاری کراوە .

بیست و حەوت: لەکاتی هێنانی ئۆتۆمبێلی کەلەپور بۆ ناو هەرێم دەبێت بەپێی ئەو مەرجانەی کە لە خوارەوە دیاری کراوە :-

١-ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆی هەبێت .

٢-نابێت تەمەنی ئۆتۆمبێلەکە لە(٤٠) چل ساڵ کەمتربێت .

٣-دەبێت ژمارەی لاشەی ڕەسەن بێت .

٤-لە کاتی وەرگرتنی ڕەسمی گومرگی بەپێی پێناسەی گومرگی ، بە دوایین مۆدیل هەژمار بکرێت و دوو بەرامبەری لێ وەربگیرێت .

٥-بەڵگەنامەی ڕەسەنی ئەو وڵاتەی هەبێت کە لێی هاوورده کراوە .

٦-بەڵێننامە لە خاوەنی وەربگیرێت کە مافی کەسی بە سەرەوە نیە .

بیست و هەشت: لەکاتی هاتنی ئۆتۆمبێلی صالۆن و استیشنی بەکارهاتوو لە دەرەوەی هەرێم بۆ ناو هەرێم کار بە لیستی کۆدی دووەلی بکرێت یان ئەو سەرەتایانەی لەگەڵ ئۆتۆمبێلەکەدان لە کاتی پشکنینی ئۆتۆمبێلەکە (مەنشەئەکەی) واتە وولاتی دروستکەر دیاری بکرێت .

بیست و نۆ: لەکاتی هاتنی ئۆتۆمبێلی صالۆن و استیشن کیلۆ مەتر سفر بۆ ناو هەرێم دەبێ بەڵگە نامەی وولاتی دروستکەر (شهادة المنشأ)ی لەگەڵ دابێت یان لە ناو فۆرمی پشکنین بروانامەی (COC) ئاماژە بۆ وولاتی دروستکەر کرابێت .

سی: لەکاتی هاتنی ئۆتۆمبێلی بارهەڵگری بەکارهاتوو و نوێ لەگەڵ ئامێری ئینشائی و کشتوکاڵی بۆ ناو هەرێم ئەگەر لە کۆد وولاتی دروستکەری (بلد المنشأ) دیار نەبوو بە لیژنەیەك شوێنی دروستکەری دیاریکرێت بە بەراوورد لەگەڵ سەرەتاکان .

سی و یەك: هەموو ئۆتۆمبێل و بارهەڵگرێك لە کاتی هاتنی بۆ ناو هەرێم دەبێ ژمارەی لاشەی ڕەسەن بێت .

سی و دوو: سەبارەت بەو ئۆتۆمبێلانەی بە شێوەیەکی کاتی دێنە ناو هەرێم لەلایەن هاوولاتی بیانی یاخود هاوولاتی عێراقی کە لە دەرەوەی هەرێم دەژین ڕەچاوی ئەم خاڵانەی خوارەوە بکرێت بۆ جێ بە جێ کردن :-

١-ئەو کەسانەی ئۆتۆمبێلەکانیان هێناوەتە ناو هەرێم بۆ ماوەی (٢) دوو مانگ ڕێگایان پێ بدرێت پاش ئەو ماوەیە ئەگەر خاوەنەکەی دوا کەوت پاشان گەڕایەوە بۆ ئەو سنوورەی کە لێوەی هاتووە بڕی (٣,٠٠٠) سێ هەزار دیناری لێوەربگیرێت بۆ هەر ڕۆژێك وەکو سزای دواکەوتن .

٢-ئۆتۆمبێل بەشێوەی کاتی کە هاتۆتە ناو هەرێم ئەگەر ماوەی یاساییەکەی (٢) دوو مانگی تەواو نەکردبوو بەدەست یەکێکی تر بوو دەبێت ،دەستگیر بکرێت لەلایەن پۆلیسی هاتووچۆ وهەر مەفرەزەیەکی تر ڕەوانەی نزیکترین بەڕێوەبەرایەتی گومرگی بکرێت بەبڕی (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزار دینار سزا بدرێت بەلام دەبێت خاوەنە ڕەسەنەکەشی ئامادە بێت ئینجا ئۆتۆمبێلەکەی پێ دەدرێتەوە بەلام بۆ ئەو هاوولاتیانەی کە یەك خێزانن بەیەکەوەن لە دەرەوەی هەرێم دێنەوە ئۆتۆمبێلەکە بەدەست هەر کەسێکیان بێت ئەم سزایە نایانگرێتەوە .

٣-ئەگەر ئۆتۆمبێلەکەی فرۆشتبوو یان خاوەنەکەی نەی گەڕاندبۆوە پێویستە دەستگیر بکرێت لە لایەن پۆلیسی هاتووچۆ و هەر مەفرەزەیەکی تر پاشان رەوانەی نزیکترین بەڕێوەبەرایەتی گومرگی بکرێت بەپێی یاسایی گومرگی عێراق ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ماددەی (٢٠٢) سزا بدرێت وە بەهای ئۆتۆمبێلەکە لە لایان لیژنەیەکەوە دیاری بکرێت لە گومرگی پەیوەندیدار.

٤-ئەو ئۆتۆمبێلانەی بە شێوەی کاتی کە هاتۆتە ناو هەرێم پاشان دەگەڕێتەوە بۆ دەرەوەی هەرێم جارێکی تر لە لایەن هاوولاتیەکی تر دەهێنرێتەوە بۆ هەرێمی کوردستان دەبێ ئۆتۆمبێلەکە لەم وولاتە بهێنرێت کە تۆمار کراوە، وە سەرەتاکان بەناوی ئەو کەسەوە بێت کە ئۆتۆمبێلەکە دێنێت .

٥-هەر ئۆتۆمبێلێك مۆدیلی ڕێگا پێدراو نەبوو وە لە دەرەوە (اسقاط) کرابوو لە دەرەوە ڕێگای پێ نادرێت بەشێوەی کاتی داخیلی ناو هەرێم بکرێت .

٦-ئەو کەسانەی کەلە دەرەوەی هەرێم دینەوە و ئۆتۆمبیلی تایبەتی خۆیان پێ یە دوای وەرگرتنی سەرەتاکان و هێنانی نووسراوی فەرمی لە وەزارەتی پەیوەندیدار یان دەستە بۆیان هەیە ئۆتۆمبیلەکانیان لابێت تا ماوەی یەك ساڵ وە لە کاتی نوێ کردنەوەدا بە هەمان شێوە ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار دەهێنێت .

٧-ئەو هاوولاتیانەی کە ئۆتۆمبێلی بیانیان پێیەو هاتوونەتە ناو هەرێم لە کاتی سەفەر کردنیان لە فڕۆکەخانەکان بۆ دەرەوە پێویستە تا ماوەی (٣) سێ مانگ شەوانە (٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار کرێی دانانی ئۆتۆمبێل لە گۆڕەپانی گومرگی لێوەربگیرێت وە دەبێت بەڵێن نامە بدات کە تەنازولی کردووە لە دوای تێپەڕبوونی (٣) سێ مانگ ئۆتۆمبێلەکە ببێت بە موڵکی حکومەت وە مافی پێدانەوەی نامێنێت .

سی و سێ:لە کاتی هاتنی ئۆتۆمبێل و ئامێر بۆ ئەنجام دانی پرۆژە لە ناو هەرێم لە لایەن کۆمپانیاکانەوە دەبێت بە ڕەزامەندی وەزارەتی پەیوەندیدار یان دەستەی وەبەرهێنان بێت پاشان بە ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ نوسراویان بۆ دەکرێت وە لە دەروازە سنووریەکان کەفالەتیان لێ وەردەگیرێت وە بۆ هەر ئۆتۆمبێل و ئامێرێك بڕی (٥٠$) پەنجا دۆلاری ئەمریکی مانگانە لێیان وەربگیرێت جگە لە پرۆژەکانی وەبەرهێنان ئینجا ڕێگایان پێدەدرێت بە پێی ئەو ماوەیەی لە گرێبەست دیار کراوە وە لەکاتی گەرانەوەیان پێویستە ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیداربهێنێت .

سی و چوار:ئەو هاوولاتیە عێراقیانەی لە دەرەوە دەژین پاسەپۆرتی عێراقیان هەیەو ئیقامەی دەرەوەی وولاتیان هەیە لە کاتی هاتنیان بە ئۆتۆمبێلی تایبەتی خۆیان بۆ ناو هەرێم تەنها پاسەپۆرت و ئیقامەکەی لێ وەربگیرێت

سی و پێنج:هیچ کۆمپانیایەك بۆی نیە ئۆتۆمبێل هاوردە بکات بۆ ناو هەرێم بە لێخوڕین تەنها دەبێت بەشحن هاووردەی بکات .

سی و شەش:هاتنی ئۆتۆمبێل و ئامێر لە دەرەوەی هەرێم لە هەموو دەروازەکانی هەرێمی کوردستان بە یەك شێوە بێت وە سەرەتاکانی ئۆتۆمبێل و ئامێرەکان وە (سالیانەی بیانی بۆ وولاتانی ئەوروپا و ئەمریکا بۆ وولاتانی عەرەبی فاتوورە یان (شهادە تسفیر) لەگەڵ فۆرمی پشکنین و پسوولەی پارە وەرگرتنەکە لەگەڵ سەرەتاکان (ألاولیات) هەڵبگیرێت .

سی وحەوت:بۆ ئەو ئۆتۆمبێل وئامێرانەی دینە سنورەکانی هەرێمی کوردستان رەچاوی ئەم خالانەی خوارەوە بکەن:

١-ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی دێنە سنوورەکانی بەڕێوەبەرایەتیەکەتان بۆ گومرگ کردن نابێ دابگیرێت لە سەر ئۆتۆمبێلی بارهەڵگرەکە تاوەکو کاری گومرگی تەواو دەبێت.

٢-ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی بڕیاری گەڕانەوەیان دەدرێت دەبێ پێش گەڕانەوەیان ئاگاداری هەموو سنوورەکانی تر بکاتەوە .

٣-ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی ژمارەی لاشەیان چاپی دەرەوەیە و پلێتی قەمارەی کەوتووە یان دەستکاری کراوە یان مۆدیلیان رێگا پێدراو نیە یان لەبەر هەر هۆیەکی تر کە بریاری گەرانەوەیان بۆ دەردەچێت لەهەر یەك لەسنورەکان دەبێ لەو سنوورە بەڵێن نامەی لێ وەربگیرێت کە بیگێرێتەوە و نەیباتە هیچ سنوورێکی تر وە بەپێچەوانەوە خۆی بەر پرس دەبێت بەرامبەر یاسا ئەگەر پابەند نەبوو بردیە سنوورێکی تر بکرێتە کێشەی گومرگی و بەپێی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣ی سالی ١٩٨٤)ی هەموارکراو هەڵسوکەوتی یاسایی لەگەڵدا بکرێت

٤-داواکردنی بەڵگەنامەی ئۆتۆمبێل و ئامێرەکە رەسەن (اصلی) بێت .

أ- بۆ ئۆتۆمبێلی کیلۆمەتر سفر دەبێ بڕوانامەی وولاتی دروست کەر (شهادة منشأ)ی هەبێت .

ب - بۆ ئۆتۆمبێلی بەکارهاتوو دەبێ سالیانە و بەڵگەنامەی ئەو وولاتەی هەبێت کە لێی هاتووە بە فەرمی سەرەتاکانی لە وولاتی هاتوو کوژابێتەوە واتا (اسقاط) کرابێت.

سی و هەشت:

أ- ئۆتۆمبێلی پاس لە (١٥ تاوەکو ١٩) نەفەر هاتنە ژوورەوەی بە هەموو شێوەیەك قەدەغەیە.

ب- هاتنی ئۆتۆمبێلی جام رەش یان ئەوانەی جامەکانیان وەك ئاوێنەیە کەس لەناوی دیار نیە بە هەموو جۆرەکانی قەدەغەیە .

سی و نۆ: سەبارەت بەو بار هەڵگرانەی هاتووچۆی دەرەوەی هەرێم دەکەن ژمارەی کاتین و تۆمار نەکراون یان هەڵگری تابلۆی پارێزگاکانی عێراقن بەم شێوەی خوارەوە رەفتاری لەگەڵ دەکرێت

١- ئەو ئۆتۆمبێلانەی هەلگری ژمارەی کاتی (دهۆك ، سلێمانی ، هەولێر)ن رێگایان پێنەدرێت کار بکەن هەتا تۆمار دەکرێن لە بەرێوەبەرایەتیەکانی هاتووچۆی هەرێم.

٢- ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە هەڵگری تابلۆی پارێزگانی عێراقن کارتی زانیاریان پێدراوە ئاساییە کار بکەن ورێگایان لێنەگیرێت .

٣- ئۆتۆمبێلی بارهەڵگری (فحص مؤقت) بە هەمان برگەی (١) یەك رێگای پێنەدرێت هەتا تۆمار دەکرێت لە سنووری حکومەتی ناوەندی و کارتی زانیاریان پێدەدرێت لە هەرێم وەکو برگەی (٢) دوو.

چل:

أ- هەرئۆتۆمبێلێك لە بنەرەتدا ژمارەی لاشەی حەفر نەبوو (جگە لە مواصفاتی ئەمریکی) تەنها پلێتەی هەبوو بە مەرجێك پلێتەکەی رەسەن بێت ومۆدیلی رێگا پێدراو بێت کاری گومرگی بۆ ئەنجام دەدرێت .

ب- هەر ئامێرێك لە بنەرەتدا ژمارەی لاشەی بە حەفر نەبوو تەنها پلێتەی هەبوو بە مەرجێك پلێتەکەی رەسەن بێت ومۆدیلی رێگا پێدراو بێت کاری گومرگی بۆ ئەنجام دەدرێت ورەوانەی گومرگی پەیوەندیدارەدەکرێت بۆ پێدانی دروشم و ژمارەی هەرێم بۆ لاشەکەی.

چل و یەك: رێگا نادرێت بە هاوردەکردنی ئۆتۆمبێلی زیان پێ گەیشتوو و لێدراو (المتضررة والمدعومة) بۆ ناو عێراق و هەرێمی کوردستان هەرچەندە نوێ و مۆدیلەکەش رێگاپێدراو بێت.

چل و دوو: ئەو هاولاتیە عێراقیانەی لە دەرەوەی وولات لەسەفارەتەکان کار دەکەن لەکاتی گەرانەوەیان بۆ وولات بەیەکجاری دەتوانن ئۆتۆمبێلێك بۆخۆیان بهێنن بۆ رێگا پێدانی مۆدیلەکەیان دەبێ (٥) پێنج ساڵ زیاتر بەسەر بەرواری دروست کردنی تێپەرنەکردبێت بە مەرجێك ڕەزامەندی وەزارەتی دەرەوەی عێراقی فیدراڵ یاخود ڕەزامەندی فەرمانگەی پەیوەندیەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستانی لەگەڵ دا بێت.

چل و سێ: ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی بۆ پرۆژەکان دێنە ناو هەرێمی کوردستان و مۆدیلیان رێگا پێدراوە بەپێی رێنمایی وە کۆمپانیا داوای تۆمارکردن دەکات دەبێت نووسراوی لایەنی پەیوەندیدار بهێنێت پاشان بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگ رەزامەندی دەدات و ئینجا هەڵسوکەوتیان لەگەڵ دەکرێت لەو سنورەی هاتۆتە ناو هەرێم وەکو ئەو ئۆتۆمبێل و ئامێرانەی کە یەکەم جار دێن بۆ گومرك کردن لەرووی سەرەتاو ژمارەی لاشەیان.

چل و چوار:هاتنی ماتۆرسکیلی دوو تایە و سێ تایە بۆ ناو هەرێم قەدەغەیە تەنها ماتۆرسکیلی چوار تایە نەبێت کە هاتنی ئاساییە.

چل و پێنج:بۆ ئەو هاوولاتیانەی کە لەدەرەوەی وولات دەژین و هاوسەری یەکترن واتا (ژن و مێردن) بە ئۆتۆمبێلی تایبەتی خۆیان دێنەوە ناو هەرێمی کوردستان ئۆتۆمبێلەکە لەسەر ناوی یەکێکیانە و ئەوەیتریان مامۆستای زانکۆ و لەم شێوانەیە بەمەرجێك وەکالەتی بەرامبەرەکەی هەبێت وە نوسراوی لایەنی پەیوەندیداربێنێت بەمەبەستی نوێکردنەوەی ماوەی مانەوەی.

چل و شەش: سزای گومرگی سەبارەت بەدەستکاری کردنی ژمارەی لاشەی عارەبانەی (تەنکر، قلاب ، لۆری ، لەم شێوەیە) بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت:

١- لەکاتی دەسکاری کردنی ژمارەی لاشەی عارەبانەی (تەنکر ، قلاب ، لۆری ، لەم شێوەیە) سزای گومرگیەکەی بۆ ئەم سەرپێچیە بەپێی جۆری (دعوی) کە لە هەردادگایەك بە جۆرێك بڕیاری لەسەر دەدرێت و یەك ناخرێت.

٢- دەستکاری کردنی ژمارەی لاشەی عارەبانەی (تەنکەر و قەلاب و لۆری و لەم شێوەیە) پێوییستە لە لایەن لێژنەیەکی پسپۆر لە بەڕێوەبەرایەتیەکان دیاری بکرێت.

٣- بەهای راستەقیەی عارەبانەی (تەنکەر و قەلاب و لۆری و لەم شێوەیە) پێویستە لە لایەن لێژنەیەکی پسپۆر لە بەڕێوەبەرایەتیەکان دیاری بکرێت.

٤-سزا گومرگیەکە بە ڕێژەی (٢٥٪) لە بەهای راستەقینەکەی کە بۆ لاشەی عارەبانەی (تەنکەر و قەلاب و لۆری و لەم شێوەیە) دیاریکراوە وەردەگیرێت.

٥-دوای سزادان پێویستە دروشمی گومرگی هەرێمی نوێی پێ بدرێت.

بەشی شەشەم

ڕێنمایی جێ بەجێ کردنی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٨٤ی هەموار کراوی عێراقی تایبەت بە تاوان و سەرپێچەکانی گومرگ (الجرائم الكمركيه) وە چۆنیەتی یەکلایی کردنەوەی کێشە گومرگیەکان.

١- لەکاتی ڕوودانی سەرپێچی ، کاڵا و کەل و پەلی دەست بەسەر داگیراو داشکاندنی گومرگی لە بەهاو ڕەسمی گومرگی بۆ ناکرێت و بەڵکو بڕی بەهاو ڕەسمی گومرگی ناو پێناسەی گومرگی بەتەواوی کاری پێ دەکرێت.

٢- ڕێنماییەکانی تایبەت بە جێ بەجێ کردنی یاسای گومرگی ژمارە(٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) عێراقی بۆیەکلاکردنەوەی کێشەگومرگیەکان لە گشت بەڕێوەبەرایەتیە گومرگیەکانی هەرێم بەم شێوەی خوارەوە:-

أ- دەسەڵاتی بەڕێوەبەرایەتیەکانی گومرگ بۆ یەکلا کردنەوەی کێشە گومرگیەکانی هاوردەکردنی کاڵا بۆ ناو هەرێم تا بەهای (٢٥,٠٠٠,٠٠٠) بیست و پێنج ملیۆن دینار بۆ سەرجەم بەڕێوەبەرایەتیەکان بێت جگە لەبەڕێوەبەرایەتی گومرگی (ابراهیم خلیل و باشماخ) کە دەسەڵاتی یەکلاکردنەوەی کێشەکانی گومرگی تا بەهای (٥٠,٠٠٠,٠٠٠) پەنجا ملیۆن دینار بێت ، لەو بڕە زیاتر پێویستە کێشەکە بۆ یەکلاکردنەوە ڕەوانەی دادگای گومرگی پەیوەندیدار بکرێت.

ب- دەسەڵاتی بەڕێوەبەرایەتیە گومرگیەکان بۆ یەکلایکردنەوەی کێشە گومرگیەکانی هەناردەکردنی کالا بۆ دەرەوەی هەرێم ڕەسمی گومرگی تا بڕی (٢,٠٠٠,٠٠٠) دوو ملیۆن دینار بۆ سەرجەم بەڕێوەبەرایەتیەکان و بڕی (٣,٠٠٠,٠٠٠) سێ ملیۆن دینار بۆگومرگی (ابراهیم خلیل و باشماخ) وە لەو بڕە زیاتر پێویستە کێشەکە ڕەوانەی دادگای گومرگی پەیوەندیدار بکرێت.

ج- مەڕ ومالات، پەلەوەری زیندوو، بابەتی خێرا بەسەرچوو، بابەتی خێرا گڕگرتوو بەهاکەی هەرچەندبێت لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدار بەپێی یاسای گومرگی عێراقی ژمارە(٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) یەکلایی دەکرێتەوە.

د- بۆ یەکلایکردنەوەی ئەو کێشە گومرگیانەی کە تایبەتە بەو ئۆتۆمبێلانەی کە جێسازی (دفن) یان هەیە پێویستە کێشەکەی رەوانەی دادگای گومرگ بکرێت.

٣-بڕی ئەو پارانەی کە لە ماددەکانی (٢١٥ تا ٢٢٠) کە لە یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٨٤ عێراقی هەموارکراو دا هاتووە کەتایبەتن بەتاوانە جۆراوجۆرەکان بڕی سزاکان جارانی (کەرەتی) (١٥٠) سەدو پەنجا دیناری پارەی نوێ دەکرێت.

٤-لە کاتی ڕوودانی سەرپێچی واتە دروست بوونی کێشەی گومرگی پێویستە بەو ڕێژەی کەبەرامبەر بەهاکەی دیاری کراوە لەناو پێناسەی گومرگیدا بکرێتە بنەما بۆ دیاری کردنی ڕەسمی گومرگیەکەی

٦- کرێی خزمەت گوزاری و سزای سەرپێچی گومرگی بەم شێوەیە وەربگیرێت.

أ- سزای سەرپێچیەکانی گومرگی

ز	سزای سەرپێچیەکانی گومرگی	بڕی سزا/هەزار دینار
١	سزای سەرپێچی ڕێنمایی گومرگی (مخالفه التعليمات)	٢٥,٠٠٠ – ٢٥٠,٠٠٠
٢	سزای زیاد کردن / گۆڕینی ناوی بازرگان لەسەر (CMR)	٢٥,٠٠٠ بیست پێنج هەزار
٣	سزای کۆتایی دەفتەری ڕێپێدان	١٠٠٠ هەزار دینار بۆ یەك ڕۆژ دواکەوتن دوای تێپەربوونی (٣٠) ڕۆژ
٤	سزای دەست کاری کردنی کێش لە سەر مەنەفێست جگە لە ناوبراوەکان (جەمەرە) (CMR)	١٠,٠٠٠
٥	سزای دواکەوتنی ئۆتۆمبێلی سالۆنی بیانی دوای (٣٠) ڕۆژ	٣٠٠٠ سێ هەزار بۆ یەك ڕۆژ
٦	سزای نەهێنانی (CMR)	٢٥,٠٠٠
٧	سزای مۆر نەکردنی پاسەپۆرت	٥٠,٠٠٠
٨	سزای دوا کەوتنی ئۆتۆمبێلی بار هەڵگری بیانی لە کاتی گەڕانەوەی دوای (٣٠) ڕۆژ	٥٠٠٠ پێنج هەزار دینار بۆ یەك ڕۆژ

٩	سزای وونبوونی دەفتەری ڕێپێدان	٧٥,٠٠٠
١٠	سزای وونبوونی فیشەی کۆمپیوتەری هاتن	٢٥,٠٠٠
١١	سزای وونبوونی فیشەی تەرازوی هاتن	٢٥,٠٠٠
١٢	سزای وونبوونی نووسراو بۆ بەرێوەبەرایەتی هاتوو چۆ	١٠,٠٠٠
١٣	سزای وونبوونی ناسنامەی (باج) وە سزای وونبونی مامەڵەی گومرگی و پسولەکان	٢٥,٠٠٠
١٤	سزای ڕاستکردنەوەی ژمارە / ناوی شوفێر لە کاتی گەرانەوە	٢٥,٠٠٠
١٥	سزای مۆرنەکردنی دەفتەری ڕێپێدان	٣٠,٠٠٠
١٦	سزای دواکەوتنی نویٚ کردنەوەی مۆڵەتی بریکار و یاریدەدەری دەرهێنەری گومرگی	١٠,٠٠٠ دە هەزار دینارە دوای (١٠) دە رۆژ لە تەواو بوونی مۆڵەتەکە بۆ یەك ڕۆژ وەردەگیرێت
١٧	تێپەرینی ئەو ئۆتۆمبێلانەی لە رێگایەکی ترەوە دێن	٣٠,٠٠٠ هەزار دینار

ب- بە لەبەرچاو گرتنی ماددەی (١٦٩) لە یاسای گومرگی عێراقی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراو ئەم کریٚ و خزمەتگوزاریانە وەردەگیرێت :.

ز	کرێی خزمەتگوزاری	گوژمەی پارە /هەزار/دینار
١	کرێی لەناوبردنی کەل وپەل	١٠٠ سەد دینار بۆیەك کگم
٢	کرییٚ عەمبار کردن(لەکۆگا) بۆ یەك رۆژ بۆ هەر تەنێك	٣٠٠٠ سیٚ هەزار
٣	کرییٚ دانان و بارکردنی شۆفەل و حەفارە و ئالیات	٥٠,٠٠٠ پەنجا هەزار
٤	کرێی دانان و بارکردنی کەل وپەڵ	٥٠٠٠ پێنج هەزار بۆیەك تەن
٥	کرێی زەوی بۆ دانانی ئۆتۆمبێلی بچووك و تايبەت لە گۆرەپانی گومرگ	٥٠٠٠ پێنج هەزار بۆیەك رۆژ
٦	نرخی دەفتەری راگەیاندنی گومرگی ٥٠ لاپەرە	١٥,٠٠٠ پانزە هەزار دینار

بەشی حەوتەم :کشتوکاڵی و ئاژەڵی

١- بەرووبومی کشتوکاڵی هەرێم لەکاتی چوونە دەرەوەی پێویستی بە ڕەزامەندی سەرۆکی ئیدارەی ناوچەکە هەیە کە بەروبوومەکەی لیٚ دەچێتە دەرەوە بە هەماهەنگی لەگەڵ بەرێوەبەرایەتی کشتوکاڵی ناوچەکە وەیان لایەنی پەیوەندیدار.

٢- مەڕوماڵات لەکاتی هاوردەکردنی بۆ ناو هەرێم وە هەناردەکردنی بۆ دەرەوەی هەرێم پێویستی بەڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە وە پێویستە بۆ ئەم مەبەستە ڕەچاوی ڕێنماییەکانی ڤێتێرنەری بکرێت.

٣- لەوەرزی بەرهەمهێنانی سەوزە و میوەی هەرێمی کوردستان ڕەچاوی بەرژەوەندی جوتیاران دەکرێت بەهەماهەنگی لەگەڵ ڕێنماییەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ.

٤- هێنان و بردنە دەرەوەی دەرمان و پێداویستی کشتوکاڵی (زراعی) و نەخۆشی ئاژەڵ (ڤێتێرنەری) پێویستی بەڕەزامەندی وەزارەتی کشتوکاڵ ولایەنی پەیوەندیدار هەیە.

٥- لەکاتی چوونە دەرەوەی بەرووبومی کشتوکاڵی و ئاژەڵی ناوخۆی عێراق و هەرێم بەڕێژەی (١%) ڕەسمی گومرگیان لێوەردەگیرێت بەپێی ئەو بەهایانەی کە لە پێناسەدا دیاری کراوە جگە لە (گەنم و جۆ)کە پێویستیان بەمۆڵەتی هەناردن و ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە.

٦- لەکاتی پێگەیشتنی بەرهەمی ناوخۆی گەنم و جۆ و وەرگرتنی لەلایەن سایلۆکان، هێنانی گەنم و جۆ بۆ ئالیك لەدەرەوەی هەرێم پێویستە ڕەنگ بکرێت وە بەرێژەی (١٥%) کەمتر نەبێت بۆ ئەوەی مامەڵەی کڕین و فرۆشتنی پێ نەکرێت.

بەشی هەشتەم :تأمینات وکەفالە

١- لەکاتی بردنە دەرەوەی ئامێر و (مکائن) و (أجهزە) بۆ مەبەستی چاککردنەوەی لە دەرەوەی هەرێم تأميناتی لێوەردەگیرێت بە ڕێژەی (٥%)ی بەهاکەی تا دەگەڕێندرێتەوە بەمەرجێك ماوەی گەڕانەوەی دیاری بکرێت لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار.

٢- لەکاتی هاووردەکردنی کەل و پەل و کاڵاو پێداویستیەکان (بەشێوەی کاتی) لەلایەن کۆمپانیاکانی کەرتی تایبەت کە گرێبەستی ئەنجامدانی پرۆژەیان لەگەڵ حکومەتی هەرێم و بە پشتگیری لایەنی پەیوندیداریان هەیە پێویستە تأمينات یان (خطاب ضمان) جگە لە کۆمپانیا و بەلێندەرە نەوتیەکان و بەبڕی ڕەسمی گومرگی لێ وەربگیرێت بۆ ماوەی (١) یەك ساڵ وە بۆ ئامێر و ئۆتۆمبێل پێویستە ژمارەی کاتییان پێ بدرێت وە دەکرێت ماوەکە لە سەر داوای وەزارەتی پەیوندیدار و بە ڕەزامەندی وەزارەتی دارایی و ئابووری درێژبکرێتەوە.

٣- لەکاتی وەرگرتنی تأمينات بۆ بردنە دەرەوەی هەر کاڵا و کەل و پەلێك کە چوونە دەرەوەی قەدەغە نیە بەم شێوەیەی خوارەوە مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت:-

أ- وەرگرتنی تأمينات بەبڕی ڕەسمی گومرگیەکەی.

ب- دیاری کردنی ماوەی گەڕانەوە وە دەکرێت ئەم ماوەیە درێژ بکریتەوە لەسەر داواکاری خۆی بەمەرجێك کەمتربێت لە ماوەی پێشوو.

ج- لەکاتی نەگەڕانەوە لەماوەی دیاری کراو دەکرێت بە داهاتی کۆتایی.

د- ئەم کارە لەبەشی یاسا ئەنجام دەدرێت و ڕێك دەخرێت.

٤ - لەکاتی وەرگرتنی (بەڵێن نامە) و(کفالــە) یان (تأمینات) بۆ بردنە دەرەوەی هەرکاڵا وکەل پەلێك وئامێرێك کە چوونە دەرەوەی قەدەغەیە بۆ هەر مەبەستێك بێت پاشان بگەڕێتەوە بەم شێوەی خوارەوە مامەڵەی لەگەڵدا دەکرێت:-

أ- وەرگرتنی (کفالة ضامنة) یان (تأمینات) بە بەهای بابەتەکە.

ب- دیاری کردنی ماوە بۆ گەڕانەوەی کاڵاکە.

ج- دەکرێت ئەم ماوەیە درێژ بکرێتەوە بەرەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ ئەگەر داواکاریەکە ڕەوا بوو تەنها بۆ یەکجار بەمەرجێك ماوەکەی کەمتر بێت لە ماوەی پێشوو تر .

د- ئەگەر بابەتەکە گەڕاندرایەوە بەڵام دواکەوت لە ماوەی دیاری کراو بەڕێژەی (١٪) لە بەهاکەی بۆ هەر مانگێك سزا دەدرێت بەمەرجێك ماوەکەی لە (٩٠) نەوەد ڕۆژ تێپەر نەبێت .

هـ- لە دوای (٩٠) نەوت ڕۆژ ئەگەر بابەتەکە نەگەڕاندرایەوە دەبێت بە کێشەی گومرگی بە پێی یاسایی گومرگی ژمارە (٢٣) ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی هەڵسوکەوتی لەگەڵدا دەکرێت.

بەشی نۆیەم :ڕێنمایی (ترانسێت Transit) تێپەرین / العبور

لە عێراق و هەرێمی کوردستاندا (لە کاتی کار کردن و ڕێگەدان بە سیستەمی بازرگانی ترانسێت) پێوستە ڕەچاوی هەموو ماددە یاسایی یەکانی تایبەت بە ترانسێت (العبور) لە یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی بکرێت وە گواستنەوەی کاڵاکان بە شێوەی ترانزێت ئەویش دوو جۆری هەیە:-

یەکەم : ترانسێتی نێو دەوڵەتی (دەرەکی):

(تێبینی : لەکاتی ئیستادا لە هەرێمی کوردستان کار بەم سیستەمە بازرگانیە ناکرێت). ئەم جۆرە گواستنەوەیە بەرنامەیەکی گواستنەوەی نێو دەوڵەتیە بۆ سەرجەم جۆرەکانی کاڵاکان لە ژێر چاودێری گومرگ لە هەر وولاّتێك کە تێیدا تێپەر دەبێت وە ئەم جۆرە گواستنەوەیە لە نێوان سێ وولات کەمتر نابێ وە هەر وولاّتێك بەپێی یاسای گومرگی باجی ترانسێت وەردەگیرێت بەو مەرجانەی خوارەوە :-

١- بازرگان داوای مۆڵەت دەکات بۆ تێپەڕاندنی کاڵاکەی بە شێوەی ترانسێت لە (بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ) لە داواکاریەکە بابەتەکان بەتێر و تەسەلی ناودەبات و لەگەڵ داواکاریەکە مەنەفێست و بەیانی ترانسێت کە مەبەستە بەناو خاکی عیراقدا بباتە دەرەوە ئامادە دەکات .

٢- بەلێن نامەی بانك یان چەکی زامین (خطاب ضمان) بە بەهای کاڵا کە پێشکەش دەکات.

٣- بازرگان بەلێن نامەی بڕوا پێکراو لە دادنووس بدات وە پێشکەشی گومرگەکانی بکات کە ملکەچە بۆ هەر زیانێك کە بەرەنگاری کاڵاکەی ببێت لە ناوخاکی عێراق.

٤- تەئمیناتی بازرگان دەدرێتەوە کە پشتگیری هێنا لە دەروازەی سنوور بە نووسراوی فەرمی کەوا کاڵاکە لە دەروازەی عیراق دەرچووە.

٥- دەزگای گومرگی بەر پرس نیە لە هەر زیانێك کە بەرەنگاری کالآی ترانسێت دەبێت لە کاتی گواستنەوەی لە نووسینگەی گومرگێك بۆ نووسینگەی گومرگێکی تر.

٦- لە ماوە ی (٧٢ حەفتا و دوو سەعات) دەبێت کالآی ترانسێت لە گومرگی هاتوو (دخول) بگاتە گومرگی دەرچوونی سنووری.

٧- رەسمی ترانسێت بە ڕێژەی (١٪) لە بەهای کەلآکان وەردەگیرێ.

٨- کالآی ترانسێت بە پاسەوانی پۆلیسی گومرگەکان رەوانە بکرێت تاکو دەروازەی دەرچوونی سنووری وە دەبێت پشتگیری دەروازە گومرگیەکە وەربگرێت بە نووسراو.

٩- ڕەزامەندی وەزارەتی گواستنەوە/ کۆمپانیای گشتی گواستنەوەی سەر زەوی (نقل برى) هەبێت لارییان نەبێت بۆ ئەو کالآیانەی بە ترانسێت بڕوات.

دووەم:- ترانسێتی ناوخۆیی (داخلی):

بەرنامەیەکی تری گواستنەوەیە بۆکالآی هاوردەکراو لەیەك وولآت ، لەخالێکی گومرگی سنوور(هاتن) بۆ گومرگی مەبەست لەشارەکانی هەمان وولآت وە بۆ زیاتر شارەزا بوون و چۆنیەتی گواستنەوەی کالآ و کەل و پەل بە شێوەی ترانسێتی ناوخۆ پێویستیمان بە زانیاری لەسەر پلۆمی گومرگی و چۆنیەتی بەکارهێنانی و ئەو کالآیانەی کە پلۆم دەکرێت هەیە و ئەرکەکانی گومرگ لەو بوارەدا چی یە، پێویستە دیاری بکرێت هەروەك لە خوارەوە ڕوون کراوەتەوە:-

سێیەم:-پێناسەی پلۆمی گومرگی :یەکێکە لەو ئامرازانەی کە گومرگ بەکاری دەهێنێت بۆ داخستنی (قفل) بارهەڵگرەکان و کۆنتێنەرەکان لەکاتی گواستنەوە بە مەبەستی پاراستن و سەلامەتی و بەرێکردنی کالآکان لە ژێر چاودێری گومرگی هاتن بۆ گومرگی مەبەست.

شێواز و چۆنیەتی بەکارهێنانی پلۆمی گومرگی :

١- سەرەتا پەیکەری ئەسڵی بەدەستێك دەگرین و پاشان بە دەستێکی تر تەلی پلۆمەکە بە کەلێنی تەنیشتی پلۆمەکە تێپەڕ دەکەین رایدەکێشین تا بە پێی پێویست توند دەبێت.

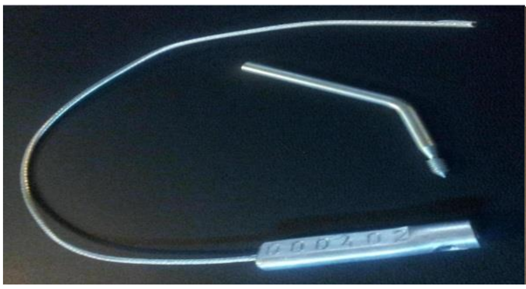

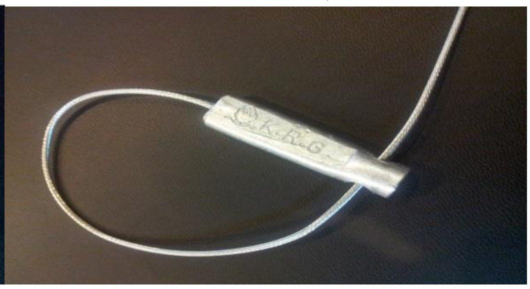

٢- نووکی بورغیەکە دەخەینە ناو کەلێنی سەرەوەی پلۆمەکە و ئەوەندە دەیسوڕێنین تا ئەو ڕادەی دڵنیا دەبین لە توند بوونی تەلەکە.

٣- دوای دڵنیا بوون لە بەستن و توندی تەلی پلۆمەکە پاشان بورغیەکە لار دەکەینەوە بە مەبەستی لێکردنەوەی سەری بورغیەکە، بەم شێوەیە کرداری پلۆم کردنەکە کۆتایی دێت.

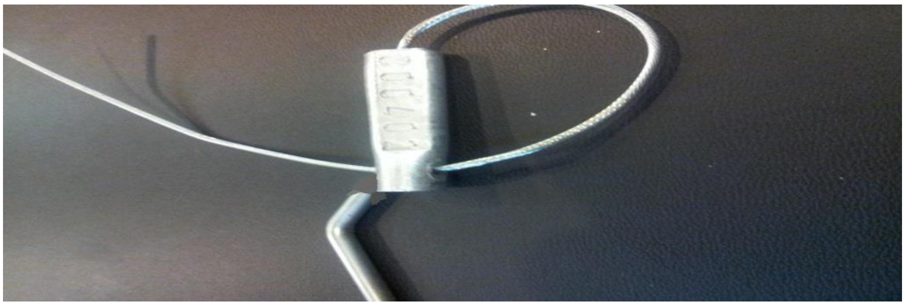

چوارەم:- مەرجەکانی بەکارهێنانی پلۆمی گومرگی :

١- دەبێت بارهەڵگرەکان و کۆنتێنەرەکان گونجاوبن بۆ کاری ترانسێتی ناوخۆیی و پلۆم کردنیان وە نابێت بارهەڵگرەکان سەر کراوە بن.

٢- نابێت بە هیچ شێوەیەك کۆنتێنەرەکان و چادری بارهەڵگرەکان دڕاو یان کونی تێدا بێت و ئەگەر کونی تێدا بێت ، دەستی مرۆڤ بەناویدا تێپەر نەبێت ئەوا لای گومرگ پەسەند دەکرێت .

٣-تەلی بارهەڵگرە چادرەکان دەبێت یەك پارچە و لە پۆڵا دروستکراو بێت و تەلەکەش لێك ڕاکێشانی نەبێت وەك لاستیك.

٤- دەبێت ناوبەینی ئەڵقەکان ، وە نێوان ئەڵقەکان و سەرەوەی بۆدی بارهەڵگرەکان بە شێوەیەك بێت دەستی مرۆڤی پێدا نەروات تا نەگات بە کاڵاکان بە مەبەستی دەرهێنانیان.

٥- ئەلقەکانی دەوروبەری چادری بارهەڵگرەکان دەبێت لەحیم کرابن نابێت بە بۆرغی بەسترابن .

٦- دەبێت لاولاوی (نرمادە) دەرگا و کێلۆنی دەرگای بارهەڵگرەکان و کۆنتێنەرەکان لەحیم بێت و نابێت بە بۆرغی بەسترابێت.

٧-پلۆمی گومرگی دەدرێت لە کێلۆن وشوێنی داخستنی دەرگای بارهەڵگرەکان و دەرگای کۆنتێنەرەکان.

پێنجەم:- ئەوکاڵایانەی کە پلۆم دەکرێن :-

١-کاڵای ترانزێتی:- ئەو کەل و پەلانە دەگرێتەوە کە بە شێوەی ترانسێتی (دەرەکی و ناوەکی) هاوردە و هەناردە دەکرێن.

٢-کاڵای مەرجدار:- ئەو کەل و پەلانە دەگرێتەوە کە هاوردە و هەناردە کردنی پێویستی بە ڕەزامەندی لایەنی پەیوەندیدار هەیە.

شەشەم:- ئەرکەکانی گومرگی هاتن (سەرەتایی):

١- پڕکردنەوەی بەڵێن نامە لە لایەن بازرگان یان نوێنەری بازرگان بۆ ئەوەی وەك خاوەن بار هیچ مامەڵەیەك بە کاڵاکان نەکرێت تاکو ئەنجامی پشکنین لە تاقیگەکان دەردەچێت.

٢- لە لایەن خاوەن بار ڕاگەیاندنی گومرگی پڕدەکرێتەوە بە تەواوی ڕوونکردنەوە لەسەر کاڵاکان دەدات بە گومرگی هاتوو لە رووی (ژمارە و جۆر و کێش) ی کەل وپەلەکان.

٣- پشکنین بکرێت لە لایەن فەرمانبەرانی گومرگ بۆ کاڵاکان لە رووی (ژمارە وجۆر و کێش)ی کەل وپەلەکان.

٤- نموونەیەکی کاڵاکە وەردەگیرێت بە ئامادەبوونی نوێنەری فەرمانگەی پەیوەندارو بازرگان یان نوێنەری بازرگان تاکو پشکنینی تاقیگەی بۆ بکرێت.

٥- پاش پشکنینی تەواو بۆ کۆنتێنەرو بارهەڵگرەکان لە رووی شیاوی بۆ کاری ترانسێتی ، هەر یەك لە دەرچەکان و دەرگاکانیان پلۆم دەکرێن بەئامادەبوونی خاوەن کاڵا لەگەڵ نوێنەری ئاسایشی ئابووری.

٦- تأمینات لە خاوەن کاڵا وەربگیرێت بە بڕی رەسمی گومرگی بۆ کاڵاکە ، کاتێك ئەنجامی پشکنین بە (ئەرێنی) باشە دەرچوو یان خاوەن کاڵا رەزامەندی لایەنی پەیوەندیداری هێنا ئەوا تأميناتەکە دەکرێتە داهات ، ئەگەر ئەنجامی پشکنین بە (نەرێنی) باش نەبوو ئەوا تأميناتەکە دەدرێتەوە بە خاوەن کاڵا تەنها کرێی پشکنینی لێ وەردەگیرێت و دەبێت کالاکە بگەڕێندرێتەوە بۆ شوێنی هاوردەکراو یان بە لێژنە لەناو ببردرێت بە رەزامەندی و ئامادەبوونی خاوەن کاڵا یان نوێنەری بازرگان ، دەبێت کرێی خزمەتگوزاری لێ وەربگیرێت لەکاتی لەناوبردن.

٧- پڕکردنەوەی فۆرمی تایبەتی پشکنینی ترانسێتی بە مەبەستی تۆمارکردنی سەرجەم زانیارییەکان.

٨- دەست نیشانکردنی گومرگی مەبەست و دیاری کردنی کات و ڕێگای ترانسێتی بۆ گواستنەوەی کاڵاکان.

٩- ڕێگە پێدانی ئاسایشی ئابووری بۆ کاڵاکە وەربگیرێت بۆ ئاسانکاری لە بازگەکان.

حەوتەم:- ڕووداوە چاوەروان نەکراوەکانی ڕێگا:-

١- ئەگەر هاتوو لە ڕێگادا بارهەڵگرەکە تێکچوو یان ڕووداوی هاتووچۆی بەسەردا هات دەبێت بە زووترین کات نزیکترین گومرگی لێ ئاگادار بکرێتەوە ڕێکاری پێویست بگیرێتەبەر وەکو گواستنەوەی کاڵا بۆ بارهەڵگرێکی تر ئەگەر پێویست بوو دووبارە پلۆم کردنەوەی بارهەڵگرەکە لە لایەن نوێنەری گومرگ و ئاماژە پێکردنی لە فۆرمی پشکنینی ترانزێتی.

٢- ئەگەر هاتوو پلۆمەکە شکابوو یان گۆڕانکاری بەسەردا هاتبوو ئەوا گومرگ لەگەڵ خاوەن بارەکە پشکنینێکی تر بۆ کەل وپەلەکان دەکەن ئەگەر گۆڕان بەسەر (کێش و جۆر و ژمارە) ی کەل وپەلەکان نەهاتبێت ئەوا پەسەند دەکرێتەوە لە لای گومرگ و رەوانەی شوێنی مەبەست دەکرێت.

٣- ئەگەر هاتوو گۆڕان بەسەر (کێش و جۆر و ژمارە) ی کەل وپەلەکان هاتبێت ئەوا دەبێت بە پێی یاسای گومرگی سزا بدرێت و دەست بەسەر کاڵاکەدا بگیرێت تاکو کێشەکە یەکلا دەبێتەوە .

هەشتەم:- ئەرکەکانی گومرگی مەبەست :-

١- پشکنینی بارهەڵگرەکە لە رووی ژمارەی تابلۆ و جۆرەکەی.

٢- پشکنینی پلۆمەکان لە رووی کۆد و سەلامەتی.

٣- پابەند بوون بەرێگا و ماوەی گواستنەوەی کاڵاکان.

٤- گواستنەوەی کاڵا بۆ کۆگا بە نوێنەری گومرگ.

٥- داخستن (قفل) یان پلۆم کردنی دەرگای کۆگا.

نۆیەم:- سزای سەرپێچی کار: ئەگەر هاتوو دەستکاری پلۆمەکان یان هەر بەشێکی بارهەڵگرەکە کرابوو وە ئەم دەستکاری کردنەش بە ئیرادەی خاوەن کاڵاکە بوو دەرئەنجام دەرکەوت کەوا نیازپاکی (حسن النية) تێدا نیە ئەوا بە پێی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣) ی ساڵی (١٩٨٤) ی عێراق سزا دەدرێت.

پلۆمی کۆنتێنەری

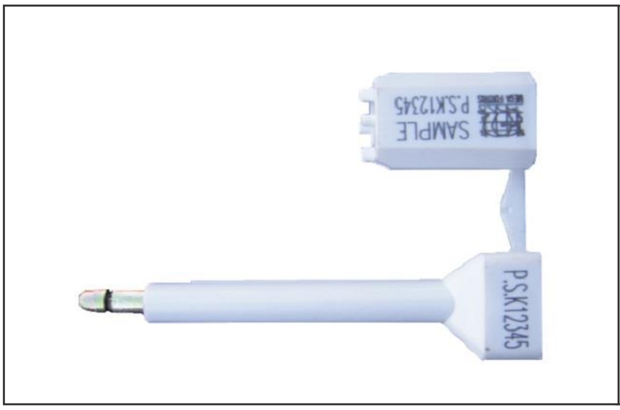

پلۆمی تەلی(سیمی)

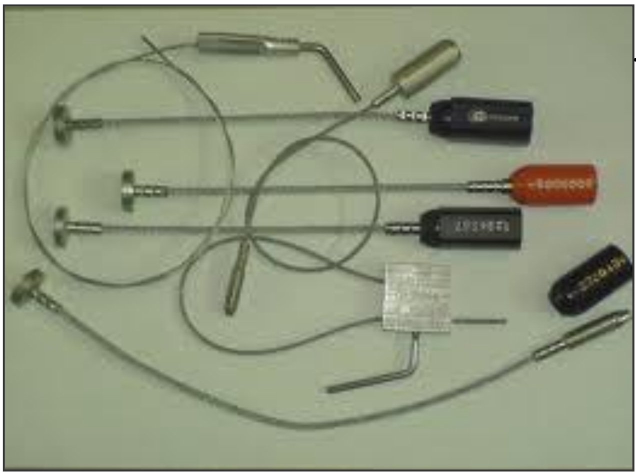

کۆنتێنەری چەند دەرگا

بەشی دەیەم :ڕێنمایی بازاڕی ئازاد (Duty free)

لەگەڵ ڕەچاوکردنی هەموو ئەو مادده و بڕگە یاساییانەی بەشی چوارەم / ناوچەی بازاری ئازاد / کە لەیاسای گومرگی ژمارە (٢٣) ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی داهاتوون پێویستە :-

یەکەم: دەکرێت بە بڕیاری وەزیر دوای وەرگرتنی ڕای وەزارەتی بازرگانی و لایەنە تایبەتمەندەکان بازاڕی ئازاد یان ناوچەی ئازاد دابمەزرێنرێت یاخود بکرێتەوە بە تەرخان کردنی ناوچەیەك وە هەژمار کردنی بە دەرەوەی ناوچەی گومرگی.

دووەم: وەبەرهێن (المستثمر) هەموو پێداویستی یەکانی دامەزراندنی بازاڕەکە دابین بکات لە پێناو درێژەپێدانی بازاڕەکە و پێویستە تەئمینی بینا و کاڵای بازاڕەکە بکات.

سێیەم: هەر کۆمپانیایەك کار بکات لەبازاری ئازاد دەبێت بەپێی مەرجەکانی یاسای گومرگی ژمارە(٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) کاربکات وە لەژێر چاودێری تەواوی دەزگای گومرگدا بێت.

چوارەم: کاری فرۆشتن لە بازاری ئازاد بۆ کەسانی بیانی و عێراقی دەبێت لە کاتی چوونە دەرەوە و گەڕانەوە بۆ ناو وولات بەم مەرجانەی خوارەوە :-

١-فرۆشتن لە ژێر سەرپەرشتی گومرگ دەبێت.

٢-فرۆشتن بە پارەی ناوخۆ و پارەی بیانی (دۆلار و یۆرۆ) دەبێت.

٣-بەخشین لە ڕەسمی گومرگی بۆ کەسەکە خۆیەتی و ناکرێت ئەو کەسە ئەو بەخشینەی وازی لێ بهێنێت بۆ کەسێکی تر.

٤-ڕێگا نادرێت کاڵا بەشێوەی کۆ (جملە) بفرۆشرێت بۆ ناو هەرێم .

٥- کارمەندانی بازاری ئازاد و کارمەندانی تر بۆیان نیە کالا لە بازاری ئازاد بکڕن.

پێنجەم: هەر کالایەکی بیانی کە دێتە ناو بازاری ئازاد وە بۆ بازاری ئازادێکی تر دەڕوات بەنوێنەر ڕەسمی گومرگی و هیچ باجێکی تری لێ وەرناگیرێت تەنها کرێی پشکنین نەبێت وە بازاری ئازاد بۆی هەیە ئەو کاڵایانەش بفرۆشێت کە لە ناوخۆ بەرهەم هێنراون.

شەشەم: هەموو ئەو کاڵایانەی کە بەپێی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣) ی ساڵی (١٩٨٤) و یاسا و ڕێنماییەکانی تر قەدەغەکراون ڕێگانادرێت بێتە ناو بازاری ئازاد .

حەوتەم: بازاری ئازاد لەژێر سەرپەرشتی و پشکنینی گومرگی دەبێت بە بەردەوامی و سەرپەرشتی هەموو کارێکی هاتنە ناوەوە و چوونەدەرەوەی کاڵاکان دەکات لە بازارەکەدا.

هەشتەم: هیچ کاڵا یەك نایەتە ناو بازاری ئازادو لە بازار دەرناچێت تا دەسەڵاتی گومرگی ڕێگای پێ نەدات.

نۆیەم: بە هیچ شێوەیەك ڕێگا نادرێت کاڵا لەناو بازار بەکاربهێنرێت.

دەیەم: ئەو کاڵایانەی کە لە بازاڕی ئازاد دەهێنرێنە دەرەوە بەمەبەستی بەکارهێنان و فرۆشتنی لە بازارەکانی ناوخۆ پێویستە ڕەسمی گومرگی و باجە سەپێنراوەکانی لێوەر بگیرێت بەپێی یاساو ڕێنماییەکار پێکراوەکان.

یانزەیەم: وەبەرهێن مافی خۆیەتی ئەو کالایانە لە ناوببات کە بۆ بەکارهێنان ناشێت و لەناو بازارەکەدایە بەمەرجێك لەژێر سەرپەرشتی گومرگ بێت و کۆنووسی تایبەتی بۆ ڕێك بخرێت .

سیانزەیەم: پێویستە وەبەرهێن کەفالەی مەسرەفی بەبڕی (٥,٠٠٠,٠٠٠) پێنج ملیۆن دیناری عێراقی پێشکەش بە گومرگ بکات بەمەبەستی مسۆگەرکردنی جێ بەجێ کردنی ڕێنمایی ویاسا گومرگیەکان.

چواردەیەم: پێویستە وەبەرهێن تیانووس و لیستی تایبەتی هەبێت بۆ کالاکان بەو شێوازەی کە گومرگ بۆی دیاری دەکات و بڕیاری لەسەر دەدات.

پانزەیەم: هەرکالایەك کە بۆ بازاری ئازاد هاتبێت ئەگەر ڕاستەوخۆ نەهاتە ناو بازارەکەوە واتە لە سنوورەکانی ترەوە هاتبێتە ناو هەرێم پێویستە بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیدار کاری کەشفی بۆ ئەنجام بدات و تیانووسە تایبەتەکانی بازارەکە تۆماری بکات کە بۆ ئەم مەبەستە ڕادەگیرێت.

شانزەیەم: بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار کاری پێویست ئەنجام دەدات بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو خاڵانەی کە لەسەرەوە هاتوون و بەپێی دەسەڵاتەکانی و لەکاتی نەبوونی دەسەڵات بۆ هەر خاڵێك بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ ئاگادار بکاتەوە.

حەڤدەیەم: بازاری ئازاد پابەند دەبێت بە مەرجەکانی هاوردە.

بەشی یازدەم :ڕێنمایی دەرهێنەری گومرگی (اخراج گومرگی)

بە لەبەرچاوگرتنی ماددە و بڕگەکانی یاسای گومرگی ژمارە (٢٣)ی ساڵی (١٩٨٤) ی هەموارکراوی عێراقی تایبەت بە (دەرهێنەری گومرگی – الاخراج الکمرکی) بەتایبەتیش لە بڕگەی دووەم لە ماددەی (١٧٥)ی یاساکەدا هاتووە کە بە بڕیاری وەزیری دارایی و ئابووری مەرجەکانی پێدانی مۆڵەتی دەرهێنەری گومرگی و ئەرکەکانی وەکیلی اخراج گومرگی دیاری دەکرێت وەك لە خوارەوەدا هاتووە:-

یەکەم: بەڕێـوەبەری گشتی گومرگ مۆڵەتی پیشەی بریکاری دەرهێنەری گومرگی (وکیل اخراج گومرگی) بۆ یەك ساڵ دەدات بۆ هەموو کەسێکی ئاسایی و کۆمپانیا ئەگەر ئەو مەرجانەی تێدابێت کەلەم ڕێنماییەدا هاتووە.

دووەم: بەڕێوەبەری گومرگی پەیوەندیدار هەڵدەستێت بەپێدانی مۆڵەتی پیشەی یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی ئەگەر ئەو مەرجانەی تێدابێت کەلەم ڕێنماییەدا هاتووە.

سێیەم: مەرجەکانی پێدانی مۆڵەتی بریکاری دەرهێنەری گومرگی بۆ کەسی ئاسایی کە داواکاری پێشکەش دەکات:-

أ- ئەبێت عێراقی بێت و دانیشتووی هەرێم بێت.

ب- تەمەنی لە (١٨) ساڵ کەمتر نەبێت.

ج- بەلایەنی کەم دەرچووی ئامادەیی یان هاوشێوەی ئامادەیی بێت .

د- ئەستۆ پاکی (براءة ذمة) باجی دەرامەت بهێنێت.

هـ- ئەبێت بەڵێن نامە بدات کە پەیوەستە بەدانی هەموو رسومات و سزایەك کە دەکەوێتە سەر (موەکیلەکە) واتە بازرگان یان کۆمپانیا.

و- ڕەزامەندی دەزگای ئاسایشی هەبێت.

ح- خاوەن خووڕەوشتی بەرز بێت.

ز- داواکار ئەبێت داواکەی لە بەڕێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار پێشکەش بکات بەپێی پێویست.

چوارەم: مەرجەکانی کارکردنی پیشەی بریکاری دەرهێنەری گومرگی.

أ- پێویستە نوسینگەیەکی هەمیشەیی هەبێت لەناو حەرەمی کۆمەڵگا یان حەرەمی گومرگی یان خاڵە سنوریە گومرگیەکان یان ئەو شارەی کە حەرەمی کۆمەلگا یان گومرگ لە سنوری یەکە ئیداریەکەی دایە کە چالاکی تێدا ئەنجام دەدات و پێویستە تابلۆیەك هەڵبواسێت کە ناو و پیشەو ژمارەی مۆڵەتەکەی تێدابێت.

ب- پێویستە تەنها پیشەی بریکاری دەرهێنەری گومرگی بکات وە کارمەندی دەوڵەت نەبێت.

ج- پێویستە بریکاری دەرهێنەری گومرگی (خطاب ضمان) بەبڕی (٢,٠٠٠,٠٠٠) دوومليۆن دينار بهێنێت.

د- پێویستە یاریدەدەری دەرهێنەری گومرگی (خطاب ضمان) بە بڕی (١,٠٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن دینار بهێنێت.

هـ- بریکاری دەرهێنەری گومرگی مۆڵەتی پێ دەدرێت لەبەرامبەر بڕی (٥٠٠,٠٠٠) پێنج سەد هەزاردینار وە یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی مۆڵەتی پێ دەدرێت لە بەرامبەر (٢٥٠,٠٠٠) دوو سەدو پەنجا هەزار دینار وەك ڕەسمی دەرهێنانی مۆڵەت و هەموو ساڵێك نوێ دەکرێتەوە بەبێ بەرامبەر.

و- بڕی (٧٠٠,٠٠٠) حەوت سەد هەزار دینار وەردەگیرێت بۆ هەرساڵێك لە بڕی کارکردنی بریکاری دەرهێنەری گومرگی وەك رەسمی کارکردنی بریکاری دەرهێنەر.

ز- بڕی (٣٠٠,٠٠٠) سێ سەد هەزار دینار وەردەگیرێت بۆ هەرساڵێك لە بڕی کارکردنی یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی وەك رەسمی کارکردنی یاریدەدەری دەرهێنەر.

پێنجەم: مەرجەکانی پێدانی مۆڵەتی پیشەی یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی:

أ – عێراقی بێت و دانیشتووی هەرێم بێت.

ب- لایەنی کەم دەرچووی سەرەتایی بێت شارەزایی هەبێت لەم بوارەدا.

ج- تەمەنی (١٨) هەژدە ساڵ کەمتر نەبێت.

د- تەنها کاری یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی بکات وە کارمەندی دەوڵەت نەبێت.

هـ- نابێت لەلای بریکارێك زیاتر کار بکات.

و- یاریدەدەر نابێت بە دواداچوون لەسەر مامەڵە گومرگیەکان بکات لە هۆبەو بەشەکانی گومرگەکان کە پێویست دەکات بریکار خۆی ئامادەبێت لە کارە یاسایەکان.

شەشەم:

أ- مەرجەکانی بریکاری دەرهێنەری گومرگی دەسەپێنرێت بەسەر ئەو کۆمپانیایانەی کەکاری دەرهێنەری گومرگی دەکەن کە بەڕێوەبەری ڕێگە پێدراو (مدیر مفوض) یا هەر کە سێکی تر کە کۆمپانیا بەرێوەدەبات.

ب- هەمان مەرجەکانی دەرهێنەری گومرگی دەسەپێنرێت بەسەر نوێنەری کۆمپانیا گشتی یەکانی دەولەت بەمەرجێك بە نووسراوێکی فەرمی لە لایەن بەرێوەبەری گشتی کۆمپانیاکەی ڕێگای پێ درابێت.

حەوتەم: بریکاری دەرهێنەری گومرگی پابەند دەبێت بە:.

أ- بەرپرسە لە دروستی سەرەتاو بەلگە نامەکانی کە لە جیاتی بازرگان یان کۆمپانیا پێش کەش دەکات وە پێویستە بریکار نامە (الوکالة) بخاتە ڕوو تا لە بەرێوەبەرایەتی گومرگی پەیوەندیدار کاری دەرهێنان بۆ بابەتەکە ئەنجام بدات.

ب- پێویستە تیانووسێکی تایبەتی تۆماری هەبێ و بە مۆری بەرێوەبەرایەتی گومرگی مۆرکرابێت لە و سنوورەی کەکاری تیا دەکات وە هەموو زانیاریەکانی دەرهێنانی گومرگی تیادا تۆمار دەکرێت بە ژمارە و زنجیرە لەگەڵ ئاماژە پێدان بە ژمارەی مەنەفێست (بیان گمرگی) وە ئەم تیانووسە دەپارێزرێت بۆ ماوەی (٥) پێنج ساڵ بۆ ئەوەی دەزگای چاودێری کاری ووردبینی لەسەربکات.

ج - بریکار پێویستە لە سنووری یەك بەرێوەبەرایەتی کاری دەرهێنانی گومرگی بکات وە بەرێوەبەرایەتی گشتی گومرگ بۆی هەیە مۆڵەت بدات بەکارکردن لە سنووری بەرێوەبەرایەتی یەکی تریش بەمەرجێك پاساوی یاسایی هەبێت و هەمان ئەو بڕە پارانە لەو بەرێوەبەرایەتیەش دابنێ لە بڕی خۆی و یاریدەدەرەکانی .

د- بەبێ ڕەزامەندی بەرێوەبەرایەتی گومرگ بۆی نی یە هیچ کەسێك بخاتە کار.

ه- بەلێن نامەیەکی دەست نووسی پێشکەش دەکات کە پابەند دەبێت وە بەرپرسیاردەبێت لەوکارانەی کە یاریدەدەرەکانی دەیکەن وە لەکاتی تازەکردنەوەی ناسنامەی یاریدەدەرەکان هەمان بەلێن نامە پێشکەش دەکات.

هەشتەم: بریکاری دەرهێنەری گومرگی بۆی هەیە (٣) سێ یاریدەدەر بخاتەکار وە لەوە زیاتر بۆی هەیە داواکاری پێشکەش بکات بۆ بەڕێوەبەری گشتی گومرگ لە ڕێگای بەڕێوەبەری گومرگی پەیوەندیدارەوە بەمەرجێك بیسەلمێنێت کە پێویستی بەو ژمارەیە زیاترە لە یاریدەدەر.

نۆیەم: بۆتازە کردنەوەی مولّەت پێویستە هەمان مەرجەکانی تایبەت بە پێدانی مولّەتی کارکردن تیابێت وە ئەستوپاکی گشت باجەکان و بەشەکانی گشتی گومرگی پێشکەش بکات.

دەیەم: دوای تەواو بوونی مۆڵەتی کارکردن و پیشەی دەرهێنان ، بریکاری دەرهێنەری گومرگی و یاریدەرەکانی باجی تایبەتی پی دەدرێت.

یازدە: گۆڕینی ناونیشانی یاریدەدەری دەرهێنەری گومرگی بۆ دەرهێنەری گومرگی (وکیل اخراج) بەپێی مەرجەکان ئەم دەسەلاّتە بدرێتە بەڕێوەبەری گومرگ بەمەبەستی ئاسانکاری و وێنەیەك بدرێتە بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگ .

دوازدە: سزاکان:-

أ-

١- هۆشداری (إنذار).

٢ - ڕێگرتن لە کارکردن بە مەرجێك لە (٦) مانگ زیاتر نەبێت و لەدەسەلاّتی بەڕێوەبەرایەتیەکانی گومرگی دەبێت بەمەرجێك بە لێژنە بێت .

٣ - هەلّوەشاندنەوەی مۆلّەت بەیەکجاری لە دەسەلاّتی بەڕێوەبەرایەتی گشتی گومرگی و بەڕێوەبەرایەتی گومرگەکان دەبێت.

ب- هەر سزایەك کە لە لایەن بەڕێوەبەرایەتیەکان ئاراستەی بریکاریان یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی دەکرێت سەرپێچی کار بۆی هەیە لە ماوەی (١٥) پانزە ڕۆژ دا تانە بگرێت و پێشکەش بە بەڕێوەبەری گشتی گومرگ بکات لە بەرواری ئاگادارکردنەوەی بە سزاکە بڕیاری بەڕێوەبەری گشتی گومرگ یەکلاکەرەوە دەبێ و مافی تانەی نامێنێت.

ج- هەرسزایەك کە لە لایەن بەڕێوەبەری گشتی گومرگ ئاراستەی بریکار یان یاریدەدەری بریکاری دەرهێنەری گومرگی دەکرێت سەرپێچی کار بۆی هەیە تانە لە بڕیارەکە بگرێت لە ماوەی (١٥) پانزە ڕۆژ لە بەرواری ئاگادارکردنەوەی تانەکە پێشکەش بە وەزیری دارایی وئابووری دەکرێت و بڕیاری وەزیر یەکلاکەرەوە دەبێت و مافی تانە گرتنی نامێنێت.

بەشی دوانزە: خشتەی کانزاو بابەتەکانی تر کە هەناردە دەکرێت :

ژ	ناوەرۆك	بەها بۆ (١) تەن	رسم	رێژە
١	مس و زەردی قالب و فەل	٥٠٠٠,٠٠٠ پێنج ملیۆن دینار		٪١٠
٢	فافۆن و قورقوشمی قالب و فەل	٢,٥٠٠,٠٠٠ دوو ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار		٪١٠
٣	پاتری شکاو	١,٢٥٠,٠٠٠ یەك ملیۆن و دوو سەد و پەنجا هەزار دینار		٪١٠
٤	ستیل سکراب	١,٧٥٠,٠٠٠ یەك ملیۆن و حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار		٪١٠
٥	ئاهین	٧٥٠٠٠٠ حەوت سەد و پەنجا هەزار دینار		٪١٠
٦	رادیتەی شکاو	٢,٢٥٠,٠٠٠ دوو ملیۆن و دوو سەد و پەنجا هەزار دینار		٪١٠
٧	کبریت	٥٠٠٠٠ پەنجا هەزار دینار		٪١٠
٨	کاغەزو کارتۆنی کۆنە	٢٠٠٠٠ بیست هەزار دینار		٪١٠
٩	پلاستیکی کۆنە	١٠٠٠٠ دە هەزار دینار		٪١٠
١٠	بەرهەمە نەوتیەکان	لە کاتی بوونی کێشەی گومرگی بەهای راستەقینە بۆ (١) یەك تەن وەربگیرێت	(٥٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ یەك تەن مقطوع وەربگرێت	
١١	پێستەی خاوی ئاژەڵی هەموو جۆرێك	١,٠٠٠,٠٠٠ یەك ملیۆن دینار		٪١٠
١٢	پێستەی خۆشکراوی تەواو یان نیمچە خۆشکراو کە مۆلەتی پیشەسازی هەیە	١,٦٠٠,٠٠٠ یەك ملیۆن و شەش سەد هەزار دینار		٪١
١٣	پێستەی خۆشکراو ی تەواو و نیمچە خۆشکراو کە مۆلەتی پیشەسازی نییە	١,٦٠٠,٠٠٠ یەك ملیۆن و شەش سەد هەزار دینار		٪٥
١٤	پاشماوەی کورە لە مس و زەرد	٢,٥٠٠,٠٠٠ دوو ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار		٪١٠
١٥	پاشماوەی کورەی فافۆن قورقوشم	١,٢٥٠,٠٠٠ یەك ملیۆن و دوو سەد و پەنجا هەزار دینار		٪١٠

لە کاتی جێ بە جێ کردنی خشتەکەی سەرەوە پێویستە رەچاوی ئەم خالأنە بکرێت.

١- کاتی هاوردەکرنی کانزا لە کار کەوتووەکان لە سنوورەکانی هەرێم بە رێژەی (٥٪)ی بەها ڕەسمیان لێوەربگیرێت بە پێی خشتەی کانزاکان وە لە کاتی چوونە دەرەوە بڕی (٥٪)ی لێوەربگیرێت بە پێی خشتەی بەشی دووانزە.

٢- ئەگەر ڕەسمی هاووردەکردنی نەدابوو (سەرەتای نەبوو) لە کاتی چوونەدەرەوە بە رێژەی (١٠٪) ڕەسمیان لێوەربگیرێت بە پێی بەهای خشتەی بەشی دووازدەهەم.

٣- لە کاتی بوونی کێشەی گومرگی بۆ بەرهەمە نەوتیەکانی بەهای راستەقینە بۆ یەك تەن وەربگیرێت وە کار پێبکرێت بۆ یەکلاکردنەوە.

٤- ئەو کارگانەی کە مۆڵەتی دامەزراندنیان پێ دراوە لە لایەن وەزارەتی پیشەسازی و دەستەی وەبەرهێنان لە کاتی هەناردەکردنی بەرهەمەکانیان کە لە کانزا لە کارکەوتووەکان دروست کراو وەك مس و زەرد و قورقوشم و فافۆن (ئەلەمینیوم) بە شێوەی قالب یان شێوازی تر وە هەروەها سەبارەت بە پێستەی خۆشکراوی تەواو یان نیمچە خۆشکراو .. هتد بەرێژەی (١٪)ی ڕەسمی گومرگیان لێوەدەگیرێت بە پێی بەهای دیار کراو لە خشتەی کانزاکان بە پێی ئەو مەرجانەی خوارەوە :-

أ- کارگەکە دەبێت مۆڵەتی دامەزراندنی هەبێت لە لایەن وەزارەتی پیشەسازی یان دەستەی وەبەرهێنان.

ب- بڕی بەرهەم هێنانی مانگانەی کارگەکە دیار کرابێت لە لایەن وەزارەتی پیشەسازی.

ج- کارگە هێمای تایبەت بە خۆی هەبێت و لە سەر بەرهەمەکەی دابێت.

د- خاوەنی کارگەکە دەبێ بەڵێن نامە بدات کە جگە لە بەرهەمەکانی تایبەت بە خۆی کە هێمای کارگەکەی لە سەرە هیچ بەرهەمێکی تر رەوانەی دەرەوە نەکات بە پێچەوانەوە بە پێی یاسا و رێنمایی گومرگی سزا دەدرێت.

هـ- کارگەی بەرهەم هێن دەبێت لە نزیکترین بەرێوەبەرایەتی گومرگی لە سنووری کارگەکەی کاری گومرگی بۆ بەرهەمەکانی ئەنجام بدات لە کاتی هەناردەکردنی.

ی- لە کاتی پابەند نەبوونی کارگەکە بەو مەرجانەی سەرەوە نووسراوی بۆ دەکرێت بۆ وەزارەتی پیشەسازی و بازرگاتی بۆ ئەوەی بخرێتە لیستی رەشەوە.

ح- کارگەی بەرهەم هێن ساڵانە بڕی بەرهەمەکەی بۆ دیاری دەکرێت کە شایستەیە هەناردەی بکات وە ئەگەر نەکرا ئەو بڕە هەناردە بکات ئەوە ناتوانێ بۆ ساڵی داهاتوو بڕی بەرهەمی ماوە زیاد بکات لە سەر بەرهەمی ساڵی نوێ واتە تەنها بڕی دیاری کراوی ساڵانە دەبێت هەناردە بکات.

خ- لە کاتی هەناردەکردن دەبێت خاوەن کارگە خۆی یان بریکاری یاسابیەکەی ئامادەبێت.

ئەحكامی كۆتایی

یەکەم : لە دوای دەرچوونی ئەم رێنماییە کار بەرێنمایی گومرگی ژمارە (٥)ی ساڵی ٢٠١٥ ناکرێت وە کار بەرێنماییەکانی تریش دەکرێت کە پێشوو تر دەرکراون و لەگەڵ ئەم رێنماییە دەگونجێن و دژنین بەپێچەوانەوە کار بەهیچ رێنمایەکی تر ناکرێت کە دژ بێت لەگەل ئەم رێنماییە .

دووەم : ئەم رێنماییە لە بەرواری ٢٠١٦/٧/١٥ جێبەجێ دەکرێت .

سێیەم : ئەم رێنماییە لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) بلاّودەکرێتەوە .

چوارەم : هەر رێنمایی و گۆڕانکارییەکی تری بواری گومرگی لە داهاتوو لە دوای ئەم رێنماییە تازەیە دەردەچێ و گشتاندنی پێ دەکرێت پێویستە :.

أ- بەرواری کارپێکردنەکەی دیاری کرابێت.

ب- لەسەرەتا بە ئیمێل رەوانەی سەرجەم بەرێوەبەرایەتیە گومرگیەکان بکرێت و دواتریش بە نوسراوی فەرمی ئاراستەیان بکرێت.

ج- لەسەر تۆری ئەنتەرنێت لە سایتی گومرگ بلاّوبکرێتەوە.

د- لە کاتی گەیشتنی بە بەرێوەبەرایەتیە گومرگیەکان لە تابلۆی هەڵواسین (لوحة الاعلانات) هەڵبواسرێت.

ڕابەر صدیق محمد
بریکاری وەزارەت بەوەکالەت

وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی

ژمارە : (٩٨٩٣) لە ٢٠١٦/٦/٢٢

پاڵپشت بە ماددەکانی(٢,٣,٤,٥٠) لە یاسای وەزارەتی خوێندنی باڵا وتوێژینەوەی زانستی ژمارە(١٠)ی ساڵی(٢٠٠٨)ی هەموارکراو ، دوا بە دوای فەرمانی وەزاریمان ژمارە (نووسینگە/٨٠٧) لە(٢٠١٣/٤/٢٩) تایبەت بەڕێکخستنەوەی مافی سەرپەرشتیاری خوێندنی باڵا(ماستەر و دکتۆرا) لە زانکۆکانی هەرێمی کوردستان ، داوی وەرگرتنی راو بۆچوونی زانکۆکان بە مەبەستی پێداچوونەوە و دیراسەتکردنی ئەو ڕاو بۆچوونانە لەلایەن لیژنەیەکی تایبەت لە دیوانی وەزارەت ، بڕیاردرا بە دەرکردنی ڕێنمایی مافی سەرپەرشتیکردنی خوێندنی باڵا و مەرجی ئەندامیەتی لیژنەی گفتوگۆی خوێندنی باڵا(ماستەر و دکتۆرا) بەم شێوەیەی خوارەوە :

ڕێنمایی ژمارە (٧)ی ساڵی ٢٠١٦

ڕێنمایی مافی سەرپەرشتیکردنی خوێندنی باڵا و مەرجی ئەندامیەتی لیژنەی گفتوگۆی خوێندنی باڵا

(ماستەرو دکتۆرا)

یەکەم : مافی سەرپەرشتیکردنی خوێندنی باڵا :

١ . خشتەی مافی سەرپەرشتیکردنی خوێندنی باڵا(ماستەرودکتۆرا) بەپێی ئەم خشتەیەی خوارەوە دەبێت :

پلەی زانستی	دکتۆرای سەرپەرشتی کردووە		ماستەری سەرپەرشتی کردووە		سەرپەرشتی خوێندنی باڵا (ماستەر ودکتۆرا)ی نەکردووە	
	دکتۆرا	ماستەر	دکتۆرا	ماستەر	دکتۆرا	ماستەر
پرۆفیسۆر (دکتۆرا)	٣	٤	٢	٤	٢	٢
پرۆفیسۆری یاریدەدەر (دکتۆرا)	٢	٣	١	٣	١	٢
پرۆفیسۆری یاریدەدەر (ماستەر)	-	-	-	٣	-	٢
مامۆستا (دکتۆرا)	-	-	(١)یەك بەهاوبەشی لەگەڵ پلەیەکی زانستی بەرزتر	٣	-	١

تێبینی / هەڵگری نازناوی زانستی (مامۆستا) پێویستە هەڵگری بڕوانامەی دکتۆرا بێت و مەرجە(١)یەك ساڵ بەسەر نازناوی زانستی تێپەربووبێت و(١) یەك توێژینەوەی زانستی دوای نازناوی زانستی(مامۆستا)لە گۆڤارێکی (محکم) بلاۆکردبێتەوە کە(Factor Impact) ی هەبێت .

٢. ئەنجومەنی زانکۆکان مافی ئەوەیان هەیە کە بڕیار بدەن هەر مامۆستایەك دەتوانێت سەرپەرشتی چەند قوتابی/خوێندکاری خوێندنی باڵا(ماستەرودکتۆرا) بکات، بە مەرجێك لە میچ(سقف)ی خشتەی تێپەر نەکات .

دووەم : مەرجی ئەندامیەتی لیژنەی گفتوگۆی خوێندنی باڵا(ماستەرودکتۆرا) :

١ . بۆ تاوتوێکردنی نامەی ماستەر، مەرجە ژمارەی ئەندامانی لیژنەی گفتوگۆ لە (٣) سێ ئەندام کەمتر نەبن (جگە لە سەرپەرشتیار) و پێویستە بەلایەنی کەم (٢) دوو ئەندامیان لە دەرەوەی زانکۆ بن ، و ئەندامەکەی تر ناوخۆی زانکۆ بێت .

٢. بۆ تاوتوێکردنی تێزی دکتۆرا ، مەرجە ژمارەی ئەندامانی لیژنەی گفتوگۆ لە (٥) پێنج ئەندام کەمتر نەبن (جگە لە سەرپەرشتیار) و پێویستە بەلایەنی کەم (٣) سێ ئەندامیان لە دەرەوەی زانکۆ بن کە پلەی زانستیان لە (پرۆفیسۆری یاریدەدەر) کەمتر نەبێت ، (٢) دوو ئەندامەکەی تر ناوخۆی زانکۆ بن کە پلەی زانستیان لە (پرۆفیسۆری یاریدەدەر) کەمتر نەبێت .

سێیەم : ئەم ڕێنماییە لە ڕێکەوتی دەرچوونیەوە کاری پێدەکرێت و هەر ڕێنماییەکی تر لەمەو پێش دەرچووە کە ناکۆك و پێچەوانە بێت لەگەڵ ئەم ڕێنماییە ئەوا کاری پێناکرێت .

د.یوسف گۆران
وەزیری خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی